

BEHEERBEGROTING 2017

Programmaplan en
uitvoeringsinformatie

INHOUD

LEESWIJZER	3
PROGRAMMAPLAN 2017	4
PROGRAMMA WATERVEILIGHEID	4
Wat willen we bereiken?	5
Wat gaan we daarvoor doen?	6
Wat mag dat kosten?	13
VOLDOENDE WATER	14
Wat willen we bereiken?	14
Wat gaan we daarvoor doen?	14
Wat mag dat kosten?	23
SCHOON WATER	24
Wat willen we bereiken?	24
Wat gaan we daarvoor doen?	25
Wat mag dat kosten?	30
ORGANISATIE	31
Wat willen we bereiken?	31
Wat gaan we daarvoor doen?	32
Wat mag dat kosten?	41

BIJLAGE 1	
OVERZICHT BATEN EN LASTEN NAAR KOSTEN- EN OPBRENGSTSOORTEN	42
BIJLAGE 2	
OVERZICHT NETTO KOSTEN PER BELEIDSPRODUCT	45
BIJLAGE 3	
OVERZICHT VERBONDEN PARTIJEN	47
BIJLAGE 4	
STAAT VAN MATERIELE EN FINANCIËLE VASTE ACTIVA	49
BIJLAGE 5	
STAAT VAN RESERVES	52
BIJLAGE 6	
STAAT VAN VOORZIENINGEN	54
BIJLAGE 7	
STAAT VAN GELDLENINGEN	56

LEESWIJZER

De beheerbegroting 2017 is een aanvulling op de begroting 2017. Deze beheerbegroting bevat het programmaplan en de uitvoeringsinformatie. De beheerbegroting wordt vastgesteld door het dagelijks bestuur en wordt naast de begroting 2017 ter informatie aan het algemeen bestuur aangeboden.

PROGRAMMAPLAN

In de begroting 2017 is de programmabegroting met de programmadoelen en de beleidsmaatregelen op hoofdlijn opgenomen. In deze beheerbegroting is in het programmaplan het te realiseren beleid van ons waterschap voor het begrotingsjaar 2017 in concrete maatregelen opgenomen. Dit beleid is verdeeld naar de programma's waterveiligheid, voldoende water, schoon water en organisatie. Elk programma is opgebouwd via de lijn:

- Wat willen we bereiken?
- Wat gaan we daarvoor doen?
- Wat mag dat kosten?

UITVOERINGSINFORMATIE

In de beheerbegroting is de uitvoeringsinformatie in een aantal bijlagen opgenomen. Zoals opgenomen in het Waterschapsbesluit (artikelen 4.69 t/m 4.73) dient het dagelijks bestuur de uitvoeringsinformatie behorende bij de begroting 2017 vast te stellen. Volgens het Waterschapsbesluit moeten in ieder geval de volgende onderwerpen in de uitvoeringsinformatie terugkomen:

- De raming van baten en lasten naar kosten- en opbrengstsoorten.
- De raming van netto-kosten naar beleidsproducten.
- De lijst van verbonden partijen.
- De staat van vaste activa.
- De staat van reserves.
- De staat van voorzieningen.
- De staat van vaste schulden.

In bijlage 1 t/m 7 zijn deze paragrafen opgenomen.

PROGRAMMAPLAN 2017

2 PROGRAMMAPLAN 2017

Wetterskip Fryslân zet zich in voor de programma's waterveiligheid, voldoende water, schoon water en organisatie. In dit hoofdstuk wordt per programma aangegeven wat we willen bereiken, wat we daarvoor gaan doen en wat dat mag kosten.

2.1 PROGRAMMA WATERVEILIGHEID

2.1.1 Wat willen we bereiken?

2.1.1.1 Inleiding

Het programma waterveiligheid richt zich op het duurzaam beschermen tegen overstroming en wateroverlast door middel van waterkeringen. Door beheer, onderhoud, vergunningverlening en handhaving zorgt het waterschap ervoor dat dijken, duinen en kaden sterk en betrouwbaar blijven.

Om Nederland duurzaam te beschermen tegen overstromingen vanuit zee, meren of rivieren zijn in het deltaprogramma nieuwe veiligheidsnormen voor primaire waterkeringen ontwikkeld. Op 1 januari 2017 worden de nieuwe normering wettelijk van kracht. Deze nieuwe normering wordt de komende jaren geïmplementeerd. In het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) worden de verbeterwerken van de dijken geprogrammeerd en uitgevoerd die nodig zijn om in 2050 alle primaire waterkeringen aan de nieuwe normering te laten voldoen.

Kaden langs de Friese boezem en het Groninger Westerkwartier beschermen de achterliggende polders tegen wateroverlast. Veel kaden langs de Friese boezem zijn door de provincie aangewezen en genormeerd. Periodiek toetst het waterschap of deze regionale waterkeringen nog aan de provinciale norm voldoen. Als er verbetermaatregelen nodig zijn dan worden deze geprogrammeerd in het investeringsprogramma verbeterwerken regionale waterkeringen (voorheen Herstelprogramma Oevers en Kaden). Wetterskip Fryslân bestrijdt ook de muskusratten om te voorkomen dat holen die de muskusratten graven de boezemkaden ondermijnen.

2.1.1.2 Programmadoelen

PRIMAIRE KERINGEN

Maatschappelijk doel: wettelijke bescherming tegen overstroming vanuit Noordzee, Waddenzee en IJsselmeer.

Hoofddoelen:

- De primaire waterkeringen voldoen aan de landelijke veiligheidsnorm.
- De dijktrajecten rondom het watersysteem van Wetterskip Fryslân worden ook beheerd door Wetterskip Fryslân (conform Bestuursakkoord Water).
- Een waterveilige ruimtelijke inrichting zodat toename van gevolgschade bij overstroming wordt voorkomen.
- De waterkerende functie van de primaire waterkeringen voldoet.

REGIONALE WATERKERINGEN

Maatschappelijk doel: wettelijke bescherming tegen overstroming vanuit de Friese boezem.

Hoofddoelen:

- De regionale waterkeringen voldoen aan de provinciale norm.
- Een robuust en veerkrachtig boezemwatersysteem.
- De waterkerende functie van de regionale waterkeringen voldoet.

LOKALE WATERKERINGEN

Maatschappelijk doel: wettelijke bescherming tegen overstroming vanuit de Friese boezem.

Hoofddoelen:

- De lokale waterkeringen voldoen aan de toestand zoals vastgelegd in de legger.
- De waterkerende functie van de lokale waterkeringen voldoet.

MUSKUSRATTENBESTRIJDING

Maatschappelijk doel: wettelijke bescherming tegen overstroming vanuit de Friese boezem.

Hoofddoel:

Het voorkomen van schade aan regionale en lokale waterkeringen door het graven door muskusratten.

2.1.2 Wat gaan we daarvoor doen?

Hieronder wordt beschreven wat Wetterskip Fryslân gaat doen om de gewenste programmadoelen te behalen.

2.1.2.1 Maatregelen primaire keringen

AK 1: Beheernota waterkeringen

Maatregel

In 2013 is de beheervisie waterkeringen door het algemeen bestuur vastgesteld. Gezien de landelijke ontwikkelingen zoals nieuwe normering primaire waterkeringen en risicogericht ontwerpen voor regionale waterkeringen gaan we de beheervisie actualiseren. De actualisatie start met een evaluatie van de beheervisie waterkeringen in 2017. Ook gaan we na welke losse beleidsdocumenten opgenomen worden in de nieuwe beheernota waterkeringen. Hiermee wordt invulling gegeven aan de wens om zoveel mogelijk strategische keuzes ten aanzien van beheer te bundelen in één document. Daarmee wordt deze beheervisie een beheernota nieuwe stijl zoals die ook voor voldoende boezem en deelsystemen wordt opgesteld. De actualisatie van de beheernota wordt in 2018 afgerond.

Wat willen we in 2017 bereiken

In 2017 wordt de huidige beheervisie waterkeringen geëvalueerd. Daarbij worden ook de elementen geïnventariseerd waarop een actualisatie nodig is als gevolg van nieuw beleid (nieuwe normering primaire waterkeringen en risicogericht ontwerpen voor regionale waterkeringen).

Prestatie indicator

2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Evaluatie	Actualisatie			

PK 22: Eerste beoordeling waterveiligheid primaire waterkeringen (2017-2022)

Maatregel

Eind 2016 heeft het dagelijks bestuur van Wetterskip Fryslân een plan van aanpak vastgesteld. Daarin staat beschreven hoe en met welke planning Wetterskip Fryslân de eerste beoordeling van de veiligheid van de primaire waterkeringen - voorheen 4^e toetsing - uit gaat voeren. Per 1 januari 2017 zijn de nieuwe normering van de waterveiligheid en het Wettelijk Beoordeling Instrumentarium landelijk vastgesteld. Vanaf 2017 kan het waterschap met de daarin voorgeschreven rekenregels en belasting van de primaire waterkering - waterstanden en golven - rekenen. Omdat de nieuwe normering uitgaat van een overstromingskans komt in 2019 een aanvulling op het instrumentarium beschikbaar. Bij de beoordeling werkt het waterschap van grof naar fijn. Zodat alleen op locaties waar dat zinvol is extra - vaak gedetailleerder - onderzoek gedaan wordt, met als doel om over alle primaire waterkering een oordeel te geven.

Wat willen we in 2017 bereiken

In 2017 start de eerste beoordeling van de veiligheid van de primaire waterkeringen. Hierbij wordt nagegaan of deze voldoen aan de nieuwe landelijke normering. Deze beoordeling wordt uitgevoerd op basis van de gegevens en de kennis van Wetterskip Fryslân en de landelijke voorgeschreven rekenregels (het Wettelijk Beoordelings Instrumentarium - WBI).

Prestatie indicator

2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Start beoordeling				→ 2022 Rapportage aan het Rijk

PK 8: Overdracht primaire keringen

Maatregel

In 2016 heeft Rijkswaterstaat Noord-Nederland aangegeven bereid te zijn om de primaire duinwaterkeringen op Vlieland, Terschelling en Ameland aan Wetterskip Fryslân over te dragen. Daarbij wordt een passende termijn gekozen ten opzichte van de verlegging van de dijkkring op Vlieland en Terschelling. Wetterskip Fryslân voert op initiatief van Rijkswaterstaat in 2017 de eerste inventarisaties en verkenningen uit. Dit als voorbereiding op een beslissing over de overdrachten per eiland. Een goede financiële regeling voor de extra kosten blijft een belangrijke randvoorwaarde voor ons waterschap.

Wat willen we in 2017 bereiken

Op basis van een gezamenlijk plan van aanpak worden de eerste inventarisaties en verkenningen uitgevoerd in voorbereiding op een mogelijke overdracht. Deze eerste inventarisaties en verkenningen betreffen de overname van het beheer van:

- De primaire dijk op Vlieland en de primaire duinwaterkering van Vlieland
- De primaire duinwaterkeringen van Terschelling en Ameland.

Prestatie indicator

2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Start	Onder-handeling	Eventuele overname		

PK 10: Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP-2) dijken en kunstwerken (100% dijkenrekening)

Maatregel

Primaire waterkeringen - of kunstwerken in de primaire waterkering - die in de tweede landelijke veiligheidstoetsing onvoldoende scoorden, zijn opgenomen in het Hoogwaterbeschermings-programma (HWBP-2). De waterschappen bereiden deze werken voor en voeren ze uit. De financiering voor de HWBP-2 projecten wordt voor 100% uit de 'landelijke dijkenrekening' gedekt. Vanaf 2011 droegen de gezamenlijke waterschappen bij aan de financiering. Wetterskip Fryslân heeft inmiddels negen van de elf projecten uitgevoerd. Voor de komende twee jaar resteren nog twee projecten, die volop in uitvoering zijn, te weten:

1. Dijkverbetering Ameland (16,6 km verbeterd in 2018)

Het begrotingsjaar 2017 is het derde uitvoeringsjaar voor dit project. Dit is het laatste grote uitvoeringsjaar. De werkzaamheden concentreren zich aan de oostkant van de Veerdam. Volgens de planning wordt het project afgerond in 2018.

2. Dijkverbetering IJsselmeerkering Lemmer (5,1 km verbeterd in 2017)

Het project is volop in uitvoering. Het waterschap rondt het project in 2017 af. De verbetering van de dijk bestaat uit twee opgaven, te weten: 2,9 km verbetering vanuit het HWBP-2 (met 100% financiering vanuit de landelijke 'dijkenrekening') en 2,2 km vanuit het volgende landelijke programma (HWBP). Wetterskip Fryslân investeert hierin zelf 10% van het totaal bedrag.

Wat willen we in 2017 bereiken

Uitvoeren van het meerjarig programma dijkverbeteringswerken 2015-2018.

Prestatie indicator

t/m 2016	2017	2018	2019	2020	2021
12,7 km	2,9 km*	16,6 km	Voltooid HWBP-2		

* in 2017 wordt ook 2,2 km van het structurele HWBP verbeterd zie maatregel PK11.

PK 11: Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) (10 % eigen bijdrage WF)

Maatregel

Het investeringsprogramma HWBP kent vanaf 2014 een structureel karakter. De komende jaren pakt Wetterskip Fryslân de projecten aan zoals die in de landelijke programmering van het HWBP zijn afgesproken. De landelijke programmering wordt jaarlijks geactualiseerd en vastgesteld door de samenwerking van de Nederlandse waterschappen en het Rijk. De investeringsprojecten worden voor 90% gefinancierd vanuit de landelijke 'dijkenrekening'. De resterende 10% bestaat uit een bijdrage van het uitvoerende waterschap.

De aanpak van de projecten in het HWBP kent drie fasen. Het ministerie van Infrastructuur en Milieu (I&M) geeft voor elke fase een beschikking af, na indiening en goedkeuring van een plan van aanpak van het uitvoerende waterschap. De fasen zijn:

- 1 verkenningfase
- 2 planvormingsfase
- 3 realisatiefase

Het koppelstuk Lemsterhoek (2,2 km) vanuit het structurele programma HWBP voeren wij tegelijkertijd uit met de dijkverbetering IJsselmeerkering Lemmer (zie PK10).

Vanaf 2017 staan dijktrajecten Westholwerdepolder-Lauwersmeer (11 km) en Koehool-Westerholwerdepolder (14 km) geprogrammeerd. Wij gaan in 2017 en 2018 de verkenning voor deze trajecten uitvoeren.

De overige trajecten die in de derde toetsronde zijn afgetoetst en nog niet landelijk geprogrammeerd zijn worden actief door het waterschap gemonitord. De bevindingen van de monitoring van het asfalt hebben ertoe geleid dat de versterking van de Lauwersmeerdijk versneld opgestart moet worden. Wij voeren de gecombineerde verkenning- en planvormingsfase uit in 2017.

Wat willen we in 2017 bereiken

- Uitvoeren van de verkenningfasen van Westholwerdepolder-Lauwersmeerdijk (11 km) en Koehool-Westerholwerdepolder (14 km). Beide verkenningen voeren we in één project uit. We verwachten dat de samenvoeging tot één project Verkenning Koehool-Lauwersmeerdijk per 2017 geformaliseerd is door het landelijk programmabureau HWBP.

- Afronden uitvoering van de versterking Lemsterhoek (2,2 km).
- Uitvoeren versnelde voorbereiding van project Lauwersmeerdijk

Prestatie indicator

	t/m 2016	2017	2018	2019	2020	2021
1	opstart verkenningen	uitvoeren verkenning	uitvoeren verkenning	start planfase	uitvoeren planfase	start realisatie
2	0,2 km	2,2 km	afgerond			
3		versnelde verkenning en planvoorbereiding	versnelde uitvoering asfaltverbetering	verbetering afgerond		

Hoogwaterbeschermingsprogramma Wetterskip Fryslân

PROJECT	OPGAVE	KW	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Programma HWBP2 WF																		
1 Ameland	16,6																	
2 Terschelling	4,8			X														
3 Johan Frisoluis		1			X													
4 Waddenzeedijk	12,7										X							
5 Riensluis		1				X												
6 Havendam Lemmer	0,2				X													
7 Havendammen Stavoren	0,4					X												
8 IJsselmeerkering Lemmer	2,9																	
9 Oude Zeesluis Stavoren		1	X															
10 Inlaat Tacoziyl		1	X															
11 Inlaat Teroelsterkolk		1	X															
HWBP2	37,6	5																
Programma HWBP WF																		
POV Waddenzeedijken (innovaties i.s.m. H&A en NZV)																		
1 Koppelstuk Lemsterhoek (gekoppeld aan nr 8 (HWBP2))	2,2																	
2 Noorderhavendam Harlingen	0,2									X								
3 Koehool - Lauwersmeer	23,15																	
4 Lauwersmeerdijk	3,6																	
5 Laaxum	7																	
6 Workum - Laaxum	7																	
7 Zurich - Koehool	14																	
8 Schiermonnikoog (Waddenzeedijk)	3																	
9 Makkum	1																	
Waddenzeedijken HWBP	61,15																	
			X	Gerealiseerd		Verkenning		Planvorming		Realisatie								

PK 20: Projectoverstijgende verkenning Waddenzeedijken in het kader van het Hoogwaterbeschermingsprogramma

Maatregel

De projectoverstijgende verkenning Waddenzeedijken voeren Wetterskip Fryslân, waterschap Noorderzijlvest en waterschap Hunze en Aa's uit als onderdeel van het landelijke HWBP. Het doel is om twaalf innovatieve mogelijkheden/oplossingen te onderzoeken en of deze haalbaar en uitvoerbaar zijn binnen Noord-Nederland en mogelijk ook landelijk. De twaalf onderzoeken gaan over innovatieve bekledingen (zoals gras, steen en asfalt), risicogerichte hydraulische randvoorwaarden (waterstanden en golven) en innovatieve dijkconcepten vanuit het deltaprogramma (zoals brede groene dijk, multifunctionele dijk en dijk met voorland)

De resultaten van de projectoverstijgende verkenning Waddenzeedijken vormen input voor de individuele projecten. Ook bij de al lopende en net startende projecten (zoals Koehool-Lauwersmeer) neemt het waterschap de inzichten die tijdens het onderzoek ontstaan zoveel mogelijk mee.

Wat willen we in 2017 bereiken

De drie noordelijke waterschappen voeren gezamenlijk in 2017 en 2018 twaalf onderzoeken uit naar innovatieve oplossingen en mogelijkheden bij dijkverbeteringen langs de Waddenzee. Waar mogelijk worden (tussen-) resultaten zoveel mogelijk meegenomen in de verschillende lopende dijkversterkingsprojecten.

Prestatie indicator

t/m 2016	2017	2018	2019	2020	2021
Uitwerken onderzoeksplannen	Afronden onderzoeksplannen	Voorlopige resultaten POV-W	Eind rapportage	Doorlopende monitoring	

PK 21: Actualiseren beleid voormalige zeedijken

Maatregel

Wetterskip Fryslân maakt, bij het bepalen van de gevolgen, gebruik van de informatie die beschikbaar is bij het opstellen van de nieuwe normering. Met de resultaten van het onderzoek wordt in 2018 door de provincie Fryslân het beleid en de aanwijzing aangepast. Na het provinciale besluit past het waterschap indien nodig het eigen beleid en de legger aan.

Wat willen we in 2017 bereiken

De provincie Fryslân stelt in 2017 vast of voor de huidige voormalige zeedijken aanpassing van het beleid nodig is. Tevens wordt deze afweging voor het eerst voor de voormalige primaire categorie C-waterkering (Statendijk, Grietenijdijk en Noordelijke Lindedijk) gemaakt om na te gaan of de functie in het beperken van de gevolgen in het achterland nog correct is. Wetterskip Fryslân is nauw betrokken bij de provinciale beleidskeuze.

Prestatie indicator

2016	2017	2018	2019	2020	2021
Start		Gereed			

2.1.2.2 Maatregelen regionale keringen

OK 1: Derde veiligheidstoetsing regionale waterkeringen (2016-2021)

Maatregel

Wetterskip Fryslân voert tussen 2016 en 2021 de derde beoordeling van de veiligheid van de regionale waterkeringen uit. In 2016 is een plan van aanpak opgesteld om dit zo efficiënt mogelijk te organiseren. Eind 2017 zijn met de provincies Fryslân en Groningen afspraken gemaakt over de uitgangspunten die gehanteerd worden bij de beoordeling. Hierbij wordt expliciet aandacht gegeven aan de samenhang met het risicogericht ontwerpen van regionale waterkeringen binnen Wetterskip Fryslân.

Wetterskip Fryslân start in 2017 met de derde beoordelingsronde van de regionale waterkeringen. Dit betekent dat het nader onderzoek uit de tweede toetsronde wordt uitgevoerd en dat de eerste aanpassingen aan het beoordelingssysteem worden gedaan volgens het plan van aanpak voor de derde beoordelingsronde van de regionale waterkeringen. In de jaren 2017 tot en met 2020 wordt beoordeeld wij de veiligheid van de regionale waterkeringen, zodat in 2021 de resultaten beschikbaar komen en gerapporteerd kunnen worden aan de provincies Fryslân en Groningen.

Wat willen we in 2017 bereiken

In 2017 start de 3e beoordelingsronde van de regionale waterkeringen inhoudelijk.

Prestatie indicator

2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Start beoordeling				Rapportage 3 ^e beoordeling

OK 3: Programma verbeterwerken regionale waterkeringen

Maatregel

In het programma verbeterwerken regionale waterkeringen wordt gewerkt aan de verbetering van veiligheid door de regionale waterkeringen en de bijbehorende oevers. Deze regionale waterkeringen voldoen na verbetering weer aan de door de provincie gestelde norm.

De tweede toetsing van de hoogte- en stabiliteitstoetsing van de regionale waterkeringen langs de Friese boezem heeft in 2015 de locaties - met een totale lengte van circa 400 kilometer - opgeleverd met tekort aan hoogte en/of stabiliteit. Deze locaties zijn en worden omgezet in te verbeteren kadetrajecten of in wijzigingen van de legger. Vervolgens worden de locaties in volgorde van urgentie gezet en doorlopen, indien nodig, een planvormingsproces. Inmiddels is circa 100 kilometer lengte aan kadetrajecten geanalyseerd en gedeeltelijk geprioriteerd en geprogrammeerd.

Met de provincie Fryslân is afgesproken dat onze regionale keringen, met een totale lengte van 3.200 kilometer, in 2027 aan de norm voldoen die voortkomt uit de verbeteropgave van de tweede toetsing.

Wat willen we in 2017 bereiken

In 2017 wordt er 20 kilometer aan reeds in uitvoering zijnde verbeterwerken regionale waterkeringen opgeleverd. Dit is meer kilometers aan kadewerken dan de gemiddelde prestatie per jaar van de verschillende projecten gezamenlijk. Het is het resultaat van projecten waarvoor de afgelopen jaren krediet is verstrekt.

Op basis van de boven beschreven prioritering en programmering start in 2017 de uitvoeringsvoorbereiding van kadetracés in het Groningse Westerkwartier met een lengte van circa 5 kilometer (benodigd budget € 1,5 miljoen) en indien de capaciteit het toelaat eveneens de uitvoeringsvoorbereiding van kadeverbeteringen in kadering 125 (Drachten) met een lengte van 8 kilometer (benodigd budget € 3 miljoen) en kadering 103/105/111 (Indyk) met een lengte van 7 kilometer (benodigd budget € 2,5 miljoen).

De prioritering en meerjarige programmering wordt de komende jaren op een systematische wijze vervolgd. Bijstelling zal plaats vinden door onder meer aanpassing van de ontwerprichtlijnen voor regionale waterkeringen (risico-gericht ontwerpen), de uitkomsten van de volgende hoogtoets (2021) en de beschikbare budgetten (tot/met 2017 is jaarlijks circa € 3 à € 3,5 miljoen beschikbaar).

Prestatie indicator

2016	2017	2018	2019	2020	2021
	20 km	Nader te programmeren	Nader te programmeren	Nader te programmeren	Nader te programmeren

OK 6: Risicogericht ontwerpen regionale waterkeringen

Maatregel

In 2016 heeft Wetterskip Fryslân een nieuwe leidraad voor het ontwerpen van regionale waterkeringen vastgesteld. Deze leidraad bevat de technische rekenregels (zoals stabiliteit en hoogte) die worden gebruikt voor het ontwerpen van regionale waterkeringen. Vaak zijn er in het ontwerp ook keuzes te maken over de wijze waarop het verbeterwerk wordt uitgevoerd zoals levensduur en ruimtelijke aspecten. Deze elementen komen in 2017 in de ontwerpstrategie die beschrijft hoe om te gaan met deze keuzes. Hierbij worden de aspecten waar dit kan risicogericht benaderd, dus met inachtneming van de gevolgen voor het achterland.

Wat willen we in 2017 bereiken

In 2017 wordt een ontwerpstrategie voor regionale waterkeringen opgesteld en voorgelegd aan het dagelijks bestuur.

Prestatie indicator

2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Een ontwerpstrategie rijp voor bestuurlijke behandeling				

2.1.2.3 Maatregelen lokale keringen

LK 4: Verantwoordelijkheden buitendijks verduidelijken

Maatregel

Langs de Waddenzeekust en op de eilanden liggen buitendijkse gebieden, die gebruikt worden door de landbouw of natuurorganisaties. Soms zijn voorzieningen voor het waterbeheer aanwezig. Het waterschap gaat samen met de andere betrokken overheden de verantwoordelijkheden voor het beheer en onderhoud van de voorzieningen verduidelijken. Door de verantwoordelijkheden voor het waterbeheer in deze gebieden beter te duiden verbetert de communicatie met de bewoners en gebruikers.

Wat willen we in 2017 bereiken

In 2017 wordt een voorstel met rapportage aan het dagelijks bestuur voorgelegd over de verantwoordelijkheden voor het waterbeheer in de buitendijkse gebieden langs de Waddenzeekust en op de eilanden. Het voorstel gaat in op de verantwoordelijkheden van provincie, waterschap, gemeenten, grondeigenaren en andere belanghebbenden.

Prestatie indicator

2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Rapportage verantwoordelijkheden buitendijks				

2.1.3 Wat mag dat kosten?

Exploitatie

In onderstaande tabel zijn de netto lasten voor het programma waterveiligheid opgenomen.

(bedragen x € 1 miljoen)

	BEGROTING 2017	MP '17-'21 2017	BEGROTING 2016
Waterveiligheid	24,4	24,7	22,6

Investerings

Onderstaande tabel geeft het verloop van de kredietportefeuille weer voor het programma waterveiligheid.

(bedragen x € 1 miljoen)

WATERVEILIGHEID BEGROTING 2017	BRUTO	NETTO
Totaal kredieten per 01/01/2017	108,7	25,7
Vrij te geven kredieten 2017	25,7	12,2
Af te ronden kredieten 2017	-33,5	-20,7
Totaal kredieten per 01/01/2018	100,9	17,2

In paragraaf 3.7 van de begroting worden de investeringen verder toegelicht.

2.2 VOLDOENDE WATER

2.2.1 Wat willen we bereiken?

2.2.1.1 Inleiding

Wetterskip Fryslân werkt aan een robuust watersysteem dat de effecten van toekomstige klimaatveranderingen en bodemdaling kan opvangen. Het programma Voldoende water richt zich op het beheer en onderhoud van zee- en poldergemalen, opmalingen, stuwen, inlaten en peilgebieden, hoofdwatertangen en spuuisluizen. Een belangrijke taak is daarnaast de uitvoering van het dagelijkse peilbeheer in de deelsystemen en de Friese boezem. Het watersysteem is ingericht voor een efficiënte ondersteuning van de functies landbouw, bebouwing, natuur, scheepvaart en recreatie.

De werkzaamheden richten zich op het in goede staat houden van het watersysteem op de aspecten waterkwantiteit en grondwater. Voor de waterkwantiteit bestaat het reguliere werk onder meer uit: het regelen van de waterpeilen, het opstellen van peilbesluiten, het opstellen en actualiseren van de Legger, het uitvoeren van onderhoud aan watersystemen (zoals hekkelen en baggeren) en gemalen, het uitvoeren van verdrogingsbestrijdingsprojecten. Voor het grondwater bestaat dit voornamelijk uit het houden van toezicht en het verlenen van ontheffingen.

Het opstellen van peilbesluiten en het opstellen en actualiseren van de legger waterlopen en kunstwerken geeft een juridische basis aan het dagelijkse beheer van de watersystemen. Het maakt duidelijk welke inspannings- en onderhoudsverplichtingen het waterschap en de inwoners hebben.

Ook stellen we watergebiedsplannen op. Door het uitvoeren van projecten wordt de inrichting van het watersysteem stelselmatig aangepast aan actuele ontwikkelingen zoals bodemdaling en klimaatverandering.

2.2.1.2 Programmadoelen

DEELSYSTEMEN

Maatschappelijk doel: het leveren van de bij de functies passende waterkwantiteit conform de wettelijke normen.

Hoofddoelen van de deelwatersystemen:

De deelsystemen voldoen aan:

- De provinciale wateroverlast normering.
- De doelrealisatie (eigen norm Wetterskip Fryslân).
- De provinciale norm waterbeschikbaarheid (vanaf 2021).

Hoofddoelen van de Friese Boezem:

Het regulier peilbeheer in de boezem, beheerste boezem en tussenboezem voldoet onder normale omstandigheden als ook bij hoogwater en droogte aan het peilbesluit en bedient de functies die aan de boezem zijn toegekend.

2.2.2 Wat gaan we daarvoor doen?

Hieronder wordt beschreven wat Wetterskip Fryslân gaat doen om de gewenste programmadoelen te behalen.

2.2.2.1 Maatregelen voldoende water

VO 4: Watergebiedsplannen

Maatregel

Het programma Watergebiedsplannen is nagenoeg afgerond. Wetterskip Fryslân werkt al haar wateropgaven in het landelijk gebied uit in samenspraak met de organisaties in de streek. Peilbeheer wordt afgewogen via een proces, waarbij het gewenste grond- en oppervlaktewaterpeil de pijlers zijn. Het resultaat is een geprioriteerde lijst met knelpunten, kansen en opgaven. De programmering vindt plaats op basis van criteria,

waarna de meest prioritaire zaken in ontwikkeling worden genomen, al dan niet gebundeld in integrale projecten. De eerste integrale projecten zijn al in voorbereiding. In de komende jaren zal de nadruk liggen op het vormgeven en aanpakken van integrale projecten.

Wat willen we in 2017 bereiken

In 2017 worden de bestuurlijke vaststellingsprocedures van twee watergebiedsplannen (Greidhoeke en Koningsdiep-Oost) afgerond.

Prestatie indicator

t/m 2016	2017	2018	2019	2020	2021
17	2	-	1	-	-

VO 5: Herziening peilbesluiten

Maatregel

De waterpeilen in het beheergebied zijn vastgelegd in peilbesluiten. Wetterskip Fryslân actualiseert elke tien jaar de peilbesluiten. Na het gereedkomen van de watergebiedsplannen worden de actuele peilen vastgelegd in watergebiedsplan-dekkende revisie peilbesluiten. Vanuit deze situatie zullen te wijzigen peilen door ingrepen in het watersysteem, worden vastgelegd in partiele herzieningen van de dan geldende peilbesluiten.

Na vaststelling van een watergebiedsplan wordt het gewenst peilbeheer vertaald naar een herzien peilbesluit. Peilafwijkingen die in de afgelopen jaren met een watervergunning zijn toegestaan, worden in de herziening van de peilbesluiten meegenomen.

Wat willen we in 2017 bereiken

In 2017 wordt voor drie gebieden een herzien ontwerp-peilbesluit opgesteld.

Prestatie indicator

t/m 2016	2017	2018	2019	2020	2021
11	3	3	2	-	-

VO 25: Project Vijfhuizen

Maatregel

De bouw van het gemaal Vijfhuizen is onderdeel van een integrale gebiedsinrichting.

Wetterskip Fryslân is penvoerder voor het project Vijfhuizen op basis van een samenwerkingsovereenkomst namens de stuurgroep van de samenwerkende partijen, zijnde de Provincie Fryslân, gemeente Ferwerderadiel, It Fryske Gea en Wetterskip Fryslân. Daarnaast is er een klankbordgroep en een integrale projectgroep.

Het project bestaat uit een gemaalbestek en een wegen en waterlopenbestek. In het buitendijkse gebied sluit het project aan op het verkwelderingsproject 'Fan swiet nei sâlt' van It Fryske Gea.

Het project betreft de inzet van het gemaal voor boezem- en polderbemaling, aanleg van natuurvriendelijke oevers in de aanvoerroute en de realisatie van doelen op het gebied van recreatie en infrastructuur. Het gemaal heeft een belangrijke functie in de vismigratie tussen Waddenzee en binnenwater en zorgt voor de realisatie van een zoet-zout gradiënt in het buitendijkse gebied.

Het algemeen bestuur heeft op 16 december 2014 besloten dat het project Vijfhuizen wordt voortgezet. Wetterskip Fryslân heeft met haar partners overeenstemming verkregen over de aanpak, de verlenging van de subsidie-beschikkingen en de verdeling van de extra benodigde financiële middelen. Op 30 mei 2016 is met de samenwerkende partijen een samenwerkings-overeenkomst gesloten waarbij het waterschap penvoerder is.

Wat willen we in 2017 bereiken

In 2017 worden de volgende activiteiten ontplooid:

- Het afronden van de beroepsprocedure en eventuele hoger beroepsprocedure op het projectplan Waterwet.
- Het afronden van de eventuele beroepsprocedure en hoger beroepsprocedure op de omgevingsvergunning(en).
- Starten met de uitvoering van het gemaalbestek en het opstarten en opleveren van het wegen- en waterlopenbestek.

Prestatie indicator

t/m 2016	2017	2018	2019	2020	2021
Afronden procedures vergunningen, starten aanbestedings-procedure	Start bouw en uitvoering	Afronding bouw	Voltooid financiële afronding		

VO 44: Recreatief medegebruik

Maatregel

Op basis van de vastgestelde beleidsnota Recreatief medegebruik wil Wetterskip Fryslân jaarlijks minimaal één initiatief tot recreatief medegebruik realiseren. Dat wordt gedurende het jaar bepaald.

Wat willen we in 2017 bereiken

Er wordt minimaal één nader te bepalen doel op het gebied van recreatief medegebruik uitgewerkt en gerealiseerd.

Prestatie indicator

2016	2017	2018	2019	2020	2021
Koningspad XL Borden Woudagemaal Elfsteden Bijenlint Illuminatie Beakens noordelijke Elfstedenvaarroute	1	1	1	1	1

VO 35: Overdracht uitvoering onderhoud in bebouwd gebied

Maatregel

Met gemeenten heeft het waterschap een overeenkomst over het onderhoud van wateren en de overname van kunstwerken in bebouwde kernen afgesloten. In de overeenkomsten zijn ook afspraken opgenomen over het uitvoeren van achterstallig baggerwerk. De gemeenten ontvangen een jaarlijkse tegemoetkoming voor het regulier onderhoud (maaieren/baggeren); uiterlijk in 2025 dient het achterstallig onderhoud weggewerkt te zijn. Het waterschap stuurt op het nakomen van gemaakte afspraken en ziet erop toe dat de het afgesproken regulier onderhoud daadwerkelijk plaatsvindt. Verder worden met de individuele gemeenten afspraken gemaakt over het wegwerken van achterstallig onderhoud in de tijd.

Wat willen we in 2017 bereiken

Er wordt invulling gegeven aan de beheerdersrol; er vindt verankering in de processen van het waterschap plaats.

Prestatie indicator

2016	2017	2018	2019	2020	2021
Gemeenten akkoord	Overdracht geïmplementeerd				

VO 45: Uitwerking Deltaprogramma IJsselmeer

Maatregel

In het Deltaprogramma IJsselmeer is vastgelegd dat er wijzigingen in peilbeheer van het IJsselmeer worden doorgevoerd in verband met de klimaatontwikkeling. Met het gewijzigde peilbeheer kunnen de waterstanden op het IJsselmeer beter worden beheerst en kan door een hoger voorjaar- en zomerpeil de boezem langer van zoetwater worden voorzien in droge periodes. In het peilbesluit worden de streefpeilen in de zomer en winter vastgelegd en in het operationeel peilbeheer worden afspraken gemaakt over de bandbreedtes die gehanteerd worden.

Door de verhoging van het zomerpeil van het IJsselmeer zijn compenserende en mitigerende maatregelen voor de oevers (Natura2000-gebieden) langs de IJsselmeerkust nodig. Deze maatregelen worden onderzocht in een zogenaamde MIRT-verkenning (Meerjaren Investeringsprogramma Ruimte en Transport, getrokken door de provincie), waarin ook de toekomstige maatschappelijke ontwikkelingen van de IJsselmeerkust in brede zin worden meegenomen. De uitvoering van MIRT-verkenning en de besluitvorming daarover vindt plaats in het kader van de Streekagenda.

Wat willen we in 2017 bereiken

Het waterschap neemt deel in diverse externe projectgroepen, waarin wordt gewerkt aan de uitvoering van de maatregelen uit het Deltaprogramma IJsselmeer. Het waterschap kan op deze wijze invloed blijven uitoefenen op de maatregelen voor het IJsselmeer. In 2017 wordt het nieuwe peilbesluit voor het IJsselmeer door het Rijk vastgesteld. Het waterschap adviseert Rijkswaterstaat over het peilbesluit en kan eventueel een zienswijze indienen. De MIRT-verkenning wordt in 2017 afgerond en in het kader van de gebiedsagenda Súdwest-Fryslân besproken.

Prestatie indicator

2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Advies en zienswijze peilbesluit en operationeel peilbeheer				
	MIRT-verkenning gereed				

VO 49: Toekomstbestendig waterbeheer

Maatregel

Het project Toekomstbestendig waterbeheer (TBW) omvat een analyse van mogelijke aanpassingen van kansrijke maatregelen om het watersysteem betaalbaar, klimaatbestendig, robuust, veerkrachtig en ecologisch verantwoord te maken. Daarom zijn in

de periode 2014-2016 diverse pilots uitgevoerd in De Greidhoeke, het stroomgebied van Tjsonger en de Lende, het akkerbouwgebied bij Harlingen, het zandgebied ten zuiden van Drachten en in enkele veenpolders. De pilots laten zien dat er mogelijkheden zijn om een meer kosteneffectief en meer duurzaam watersysteem in te richten. De voor- en nadelen hiervan voor de inwoners en gebruikers van het gebied en voor de werkzaamheden van het waterschap variëren per gebied. Door goed rekening te houden met gebiedskenmerken kunnen gerichte keuzes voor een pakket van toekomstige maatregelen worden opgesteld. Deze zullen de basis vormen voor de lange termijnvisie. Op basis van een in 2016 opgesteld communicatieplan worden inwoners en gebruikers nauw betrokken bij de beoordeling van de mogelijkheden voor een andere aanpak in de toekomst.

De feitelijke uitvoering van de maatregelen vindt plaats binnen het spoor van de watergebiedsplannen. Zo is er, op basis van de pilots in 2014 gericht op het verminderen van het aantal peilvakken en gemalen, in 2016 gestart met de voorbereiding van nieuwe peilbesluiten en vervangingsinvesteringen van gemalen.

Wat willen we in 2017 bereiken

Met de resultaten van de verkenningen in diverse deelgebieden in 2014 en 2016 stelt Watterskip Fryslân in 2017 een lange termijnvisie op over het watersysteembeheer in 2050. Op basis hiervan wordt ook een implementatieplan opgesteld. Deze lange termijn visie stemmen we af met de beheerisies voor boezem (VO51) en deelsystemen (VO55).

Prestatie indicator

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1	Verkenning en dialoog	Verkenning en dialoog				
2	Startnotitie januari	Visie watersysteem 2050 vastgesteld				
3		Implementatie-plan vastgesteld	Uitvoering	Uitvoering	Uitvoering	Uitvoering

VO 50: Opstellen van beleidsregels ten behoeve van de integrale legger

Maatregel

Op basis van de vastgestelde beleidsegels kan de nieuwe legger worden vastgesteld. In de legger zijn oorspronkelijk alleen de kwantiteitsnormen vastgelegd voor de waterstaatkundige infrastructuur (wateren, kunstwerken en (regionale) keringen). In de legger staat aangegeven wie deze moet onderhouden. In de afgelopen jaren bleek dat vanuit de ecologie, de ecologische functievervulling en de waterkwaliteit een vergelijkbare juridische borging van de doelstellingen en verantwoordelijkheden noodzakelijk is. Wetterskip Fryslân wordt ook vaarwegbeheerder voor de E- en F-vaarwegen. De daaruit voortvloeiende verantwoordelijkheden en verplichtingen (zoals diepte en breedte van het profiel) moeten op vergelijkbare juridische wijze geborgd worden. Voordat een integrale legger (conform het model van de Unie van Waterschappen) opgesteld kan worden, moet eerst bepaald worden wat er in de legger vastgelegd moet worden en welke criteria daarvoor gelden. In 2017 worden de beleidsregels vastgesteld, inclusief de financiële consequenties en de bijbehorende inspraakprocedure.

Wat willen we in 2017 bereiken

Het opstellen van de integrale legger op basis van de vastgestelde beleidsregels.

Prestatie indicator

2016	2017	2018	2019	2020	2021
Vorbereiden beleidsregels	Vaststellen van de beleidsregels integrale legger	Opstellen integrale legger op basis van de beleidsregels	Procedure voor het vaststellen van de integrale legger voor het gehele beheergebied		

VO 51: Peilbeheer van de Friese boezem

Maatregel

De Friese boezem is het grootste en belangrijkste watersysteem in het beheergebied met vele functies. Samen met de provincie verkennen we in een boezemvisie hoe op de lange termijn de verschillende belangen zoals scheepvaart, natuur, landschap en cultuurhistorie, recreatie en landbouw zich tot elkaar verhouden met betrekking tot de keuze voor het peil op de Friese boezem. De boezemvisie is een van de bouwstenen voor de provinciale omgevingsvisie. Relevante onderdelen van de boezemvisie worden als input gebruikt voor de beheernota van het waterschap en het peilbesluit voor de boezem. Met het opstellen van een beheernota wordt de integrale doorwerking van beleid naar planvorming en uitvoering versterkt, waardoor het waterschap efficiënter kan werken. In de beheernota worden de uitgangspunten voor de inrichting, (peil)beheer en onderhoud van dit watersysteem vastgelegd. Deze uitgangspunten zijn gebaseerd op recent vastgesteld beleid zoals het Veiligheidsplan en de KRW.

Het peilbesluit voor de boezem (uit 1998) is toe aan een herijking vanwege wijzigingen in het peilbeheer die meer rekening houden met verschillende weersomstandigheden. Het streefpeil (N.A.P. -0,52 m), het peilgebied van de boezem en de bandbreedtes die gelden voor het operationeel peilbeheer worden beoordeeld. Het dagelijks bestuur besluit in 2018 of een aanpassing van het peilbesluit gewenst is. Het eventueel aan te passen peilbesluit wordt in 2019 ter vaststelling aan het algemeen bestuur voorgelegd. In het draaiboek operationeel peilbeheer boezem worden de instructies voor de operationeel peilbeheer voor de boezem bij verschillende weersomstandigheden vastgelegd. Het draaiboek vorst, het bestrijdingsplan peilbeheer en kaden en de verdringingsreeks bij droogte worden in het draaiboek opgenomen en geactualiseerd.

Uit het Veiligheidsplan II komt voort dat het dagelijks boezem- en watersysteembeheer verder geprofessionaliseerd moet worden. Hiervoor wordt het bestaande Beslissing Ondersteunend Systeem (BOS) vervangen.

Wat willen we in 2017 bereiken

In 2017 wordt de beheernota voor de boezem afgerond. Met het vaststellen van de beheernota door het dagelijks bestuur is het beheer van de boezem vastgelegd. In 2017 wordt samen met de provincie een boezemvisie opgesteld als bouwsteen voor de omgevingsvisie. In 2017 wordt gestart met de vervanging van het huidige BOS.

Prestatie indicator

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1		Beheernota vastgesteld				
2		Boezemvisie gereed	BOS gereed			
3			Vorbereiding peilbesluit	Peilbesluit gereed		
4				Draaiboek operationeel peilbeheer gereed		

VO 52: Uitwerking Veenweidevisie

Maatregel

In het samen met de provincie opgestelde uitvoeringsplan Veenweide is aangegeven welke voorbereidende activiteiten in 2016/2017 worden gedaan om in 2017 een definitief uitvoeringsprogramma voor de komende jaren te kunnen vaststellen.

De peilwijzigingen die nodig zijn voor het realiseren van de veenweidevisie kunnen leiden tot ongewenste neveneffecten. Voor de compensatie van deze ongewenste neveneffecten zal flankerend beleid worden opgesteld.

Bij de planvorming in de kansrijke gebieden voert de provincie de regie en stelt middelen en instrumenten beschikbaar. In samenhang met Natura2000 en weidevogelkerngebieden wordt ingezet op het behoud van de veenweidewaarden door het beperken van de maaiveld daling. Dit leidt tot aanpassing van het peilbeheer en herinrichting.

Wat willen we in 2017 bereiken

In 2017 zet het waterschap de pilots op het gebied van onderwaterdrainage en natte teelten voort. Ook wordt het definitieve uitvoeringsprogramma voor de veenweidevisie aan provinciale staten en het algemeen bestuur voorgelegd voor vaststelling. Voor de peilwijzigingen die in de veenweidevisie zijn aangekondigd is flankerend beleid nodig. Dit flankerende beleid wordt in 2017 vastgesteld. Ook start door de provincie met de planvorming in de kansrijke gebieden uit de veenweidevisie. Als dit aan de orde is participeren wij hier in.

Prestatie indicator

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1		Voortzetting onderzoekpilots onderwaterdrainage en natte teelten en onderzoek effectiviteit hoogwatervoorzieningen voortgezet		Afronding onderzoekpilots		
2		Vaststelling definitieve uitvoeringsprogramma veenweidevisie				
3		Vaststellen flankerend beleid t.b.v. peilverhogingen veenweide				
4	2016-2021: planvorming in de kansrijke gebieden uit de veenweidevisie					
5	2016-2021: herziening peilbesluiten					

VO 53: Het tegengaan van wateroverlast in de boezem en deelsystemen

Maatregel

In het Veiligheidsplan zijn in 2014 het beleid en de maatregelen vastgesteld om wateroverlast nu en in de toekomst te voorkomen. Het gaat onder andere om het realiseren van berging in de boezem en de deelsystemen. Inmiddels is duidelijk geworden dat een aanvulling op het veiligheidsplan gewenst is.

Door de klimaatontwikkeling treden vaker hoosbuien op in het zomerhalfjaar. Met name de stedelijke gebieden en deelsystemen in het landelijk gebied zijn kwetsbaar voor dit type buien. In aanvulling op de maatregelen van het Veiligheidsplan wordt in een actieplan hoosbuien een programma van maatregelen opgenomen om de effecten van deze hoosbuien te beperken. Het gaat om maatregelen op het gebied van voorlichting en communicatie, peilbeheer en de inrichting van watersystemen. Het programma van maatregelen wordt in de herijking van het Veiligheidsplan in 2022 meegenomen. In het kader van het Veiligheidsplan II is tevens opgenomen dat in 2018 een voortgangs- en evaluatierapportage wordt opgesteld. In de herijking van het Veiligheidsplan wordt volgens de daarvoor landelijk gehanteerde nieuwe klimaatscenario's en met de nieuwste rekenmethodieken een toetsing uitgevoerd van de boezem. Op basis van de toetsing wordt opnieuw beoordeeld welke maatregelen nodig zijn om aan de normen te voldoen.

Wat willen we in 2017 bereiken

In diverse projecten wordt berging in de boezem en waterberging in polders gerealiseerd. De prestatie-indicatoren zijn gemiddelden, de realisatie fluctueert per jaar en hangt af van de oplevering van concrete projecten. In 2017 wordt tevens een actieplan hoosbuien opgesteld. De uitvoering start ook in 2017. Het actieplan betreft een aanvulling op het veiligheidsplan en bevat een programma van korte en lange termijn maatregelen op het gebied van voorlichting en communicatie, peilbeheer en inrichting van watersystemen.

Prestatie indicator

1. 1500 ha waterberging in natuurgebieden realiseren t/m 2035 (gemiddeld 80 hectare/jaar)
2. 665 ha boezemuitbreiding t/m 2035 realiseren (gemiddeld 36 hectare/jaar)
3. 1262 ha waterberging in deelsystemen t/m 2050 realiseren (gemiddeld 36 hectare/jaar)
4. Een vastgesteld actieplan hoosbuien
5. Een vastgesteld evaluatierapport

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1			80 ha	80 ha	80 ha	80 ha
2	-	36 ha	36 ha	36 ha	36 ha	36 ha
3	15 ha	36 ha	36 ha	36 ha	36 ha	36 ha
4		Actieplan hoosbuien				
5			Evaluatie-rapport			
	Uitvoerings programma gereed					

VO 55: Beheernota deelsystemen

Maatregel

Als waterbeheerder legt het waterschap de uitgangspunten voor de inrichting, beheer en onderhoud van de watersystemen vast in een beheernota. De beheernota is afgestemd op het beleid en richtinggevend voor het werk van het waterschap. Het waterschap beschrijft in de beheernota het beheer van de polders en vrij afstromende gebieden. Het gaat om een vertaling van het beleid en uitgangspunten voor de inrichting, het peilbeheer en het onderhoud voor de verschillende gebruiksfuncties. De beheernota bevat geen nieuw beleid, maar draagt op termijn wel bij aan een efficiëntere uitvoering van het beheer en onderhoud.

Wat willen we in 2017 bereiken

In 2017 wordt de beheernota voor de deelsystemen afgerond. Met het vaststellen van de beheernota door het dagelijks bestuur is het beheer van de watersystemen vastgelegd.

Prestatie indicator

2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Beheernota vastgesteld				

VO 56: Duurzaam beheer zoet water

Maatregel

Door de klimaatontwikkeling kunnen droge periodes vaker voorkomen. Door de waterbeheerders in Nederland zijn in het Deltaprogramma Zoetwater afspraken gemaakt om de toekomstige beschikbaarheid van zoetwater in het grond- en oppervlaktewater te waarborgen. Het zorgvuldig gebruik en het eventueel vergroten van beschikbare zoetwaterreserves is een opgave waar het waterschap rekening mee moet houden in het (grond)waterbeheer. In het provinciale waterhuishoudingsplan en het waterbeheerplan zijn als aandachtsgebieden de verziltingsgevoelige akkerbouwgebieden, de Waddeneilanden en de vrij afstromende gebieden met en zonder wateraanvoer genoemd. In het kader van het Deltaprogramma is het waterschap betrokken bij het project Spaarwater en worden in de gebiedsontwikkeling De Dulf Mersken waterconserverende maatregelen uitgevoerd. In hoeverre het waterschap aanvullende maatregelen gaat nemen om de zoetwatervoorziening te optimaliseren is afhankelijk van de uitkomsten van het project Toekomstbestendig waterbeheer, de vaststelling van het nieuwe instrument 'Waterbeschikbaarheid' en de evaluatie van het grondwaterbeleid.

Toekomstbestendig waterbeheer

In het project Toekomstbestendig waterbeheer wordt onderzoek gedaan naar een duurzaam en kosteneffectief waterbeheer (zie ook maatregel VO 49). Het project kan leiden tot nieuw beleid en maatregelen om de zoetwatervoorziening te optimaliseren.

Waterbeschikbaarheid (1)

In het Deltaprogramma Zoet water is het nieuwe instrument 'Waterbeschikbaarheid' geïntroduceerd. De waterbeschikbaarheid moet duidelijk maken waar de watergebruiker op kan rekenen in normale en droge situaties. Het gaat bijvoorbeeld om de vraag hoe lang het waterschap het streefpeil in polders kan handhaven als het een maand niet regent en de wateraanvoer uit het IJsselmeer vermindert. Naast het inzicht wat de gebruiker hierbij krijgt draagt het proces om te komen tot een 'Waterbeschikbaarheid', ook bij aan de bewustwording van de beperkte beschikbaarheid van zoetwater en de eigen verantwoordelijkheid daarin. Door middel van een pilot doen het waterschap en de provincie de eerste ervaringen op met het formuleren van de waterbeschikbaarheid. Op landelijk niveau worden deze ervaringen gedeeld en wordt de verdere aanpak afgestemd. De uitwerking van waterbeschikbaarheid vindt plaats in de periode 2017-2021. De waterbeschikbaarheid wordt in 2021 gebiedsdekkend vastgesteld door de provincie, waarna eventuele optimalisaties kunnen worden doorgevoerd.

Grondwaterbeleid (2)

De provincie en het waterschap zijn bevoegd gezag voor diepe respectievelijk ondiepe grondwateronttrekkingen. Met de vergunningverlening door beide overheden worden de onttrekkingen gereguleerd en de grondwatervoorraad op niveau gehouden. Het beleid van provincie en waterschap wordt gezien de afspraken uit het Deltaprogramma Zoetwater geëvalueerd en geactualiseerd. In dat kader is de provincie Fryslân, samen met Vitens en Wetterskip Fryslân een Grondwaterstudie gestart die medio 2018 zal resulteren in een Grondwatervisie. Parallel daaraan zal Wetterskip Fryslân in 2018 haar eigen grondwaterbeleidsnota evalueren en indien relevant actualiseren.

Wat willen we in 2017 bereiken

In 2017 wordt over de pilot waterbeschikbaarheid gerapporteerd aan het Dagelijks Bestuur. In voorbereiding op de eventuele actualisatie van het grondwaterbeleid in 2018 wordt in 2017 een evaluatie uitgevoerd.

Prestatie indicator

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1		Rapportage pilot	Uitwerking waterbeschikbaarheid	Idem	idem	Vaststelling waterbeschikbaarheid
2		Evaluatie grondwater beleid	Actualisatie grondwater beleid			

VO 57: Integraal onderhoudsplan waterlopen

Maatregel

Voor de boezem en de deelsystemen actualiseert Wetterskip Fryslân het bestaande onderhoudsplan. Het onderhoudsplan betreft alle watersysteemassets die bij het waterschap in beheer en onderhoud zijn. De basisprincipes van assetmanagement worden in het onderhoudsplan verwerkt.

Het onderhoudsplan voor de waterlopen wordt in vier modules opgebouwd:

- In de module klein en groot onderhoud vindt een verfijnde afstemming plaats tussen het reguliere hekkelonderhoud en het baggerprogramma. Per type watergang wordt bepaald welke frequentie van hekkel- en baggeronderhoud nodig is om de gewenste onderhoudstoestand te bereiken.
- In de module natuurvriendelijke oevers wordt het onderhoud bepaald voor de watergangen met dit type oever.
- In de modules vispassages wordt het onderhoud voor deze assets vastgelegd. Met de voltooiing van het onderhoudsplan is voor alle waterlopen, oevers en vispassages in de boezem en deelsystemen het uit te voeren onderhoud inzichtelijk gemaakt.
- In de module beschoeiingen wordt beschreven waar welke beschoeiingen aanwezig zijn en welk type onderhoud nodig is om de functie van de beschoeiing te behouden voor een vastgestelde termijn. Voordat het beheer- en onderhoudsplan opgesteld wordt dient een onderzoek gedaan te worden om inzichtelijk te maken waar welke beschoeiingen

aanwezig zijn en wie de eigenaar is. Dit onderzoek wordt gezamenlijk met provincie en gemeenten opgepakt.

Wat willen we in 2017 bereiken

De onderdelen klein en groot onderhoud en natuurvriendelijke oevers zijn gereed en worden in 2017 geïmplementeerd. Wetterskip Fryslân stelt het planonderdeel vispassage in 2017 vast en start met de implementatie. Voor onderdeel beschoeiingen voeren we in 2017 inventarisaties en analyses uit om in 2019 het onderhoud voor de beschoeiingen vast te kunnen stellen.

Prestatie indicator

2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Planonderdeel vispassages opgesteld		Planonderdeel beschoeiingen gereed		

VO 59: Participeren in provinciale ruimtelijke planvorming

Maatregel

Vanwege de wederzijdse afhankelijkheid tussen water en ruimtelijke ordening en om doelen effectiever en efficiënter te kunnen realiseren wil Wetterskip Fryslân een actieve rol vervullen in de op te stellen omgevingsvisie van de provincie Fryslân.

Wat willen we in 2017 bereiken

Het waterschap neemt in 2017 deel aan de voorbereidingen voor de omgevingsvisie van de provincie Fryslân.

Prestatie indicator

2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Deelname aan proces omgevingsvisie				

VO 60: Wateractieve stad

Maatregel

Het jaar 2017 zal voornamelijk gericht zijn op 'weten': het verkrijgen van meer inzicht in de knelpunten, maar ook de kansen van klimaatverandering. Dit inzicht wordt verkregen door het uitvoeren van stresstesten voor het optreden van wateroverlast als gevolg van extreme neerslagsituaties en ook het optreden van hittestress in bebouwde gebieden op extreme warme dagen. Daarnaast participeren wij in projecten die gericht zijn op het realiseren van klimaatadaptieve maatregelen (Operatie Steenbreek) en het klimaatbestendig ontwikkelen van het stedelijk gebied (Potmarge zone).

Wat willen we in 2017 bereiken

Binnen het FBWK 2016-2020 is een uitvoeringsprogramma ruimtelijke adaptatie opgesteld. Dit programma wordt in de komende jaren samen met de waterketenpartners uitgevoerd. Wij sluiten aan bij de trits 'Weten-Willen-Werken' zoals gehanteerd in het Deltaprogramma Ruimtelijke adaptatie. Daarnaast zijn er eigen initiatieven om met partners projecten te definiëren gericht op een klimaatbestendige inrichting van de openbare ruimte.

Prestatie indicator

2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Uitvoering FBWK 2 uitvoeringsprogramma ruimtelijke adaptatie				
	Operatie Steenbreek Ontwikkeling Potmarge zone				

2.2.3 Wat mag dat kosten?

Exploitatie

In onderstaande tabel zijn de netto lasten voor het programma voldoende water opgenomen.

(bedragen x € 1 miljoen)

	BEGROTING 2017	MP '17-'21 2017	BEGROTING 2016
Voldoende water	46,8	46,5	43,1

Investerings

Onderstaande tabel geeft het verloop van de kredietportefeuille weer voor het programma voldoende water.

(bedragen x € 1 miljoen)

VOLDOENDE WATER BEGROTING 2017	BRUTO	NETTO
Totaal kredieten per 01/01/2017	70,1	51,4
Vrij te geven kredieten 2017	15,5	15,5
Af te ronden kredieten 2017	-38,9	-32,2
Totaal kredieten per 01/01/2018	46,6	34,7

In paragraaf 3.7 van de begroting worden de investeringen verder toegelicht.

2.3 SCHOON WATER

2.3.1 Wat willen we bereiken?

2.3.1.1 Inleiding

Het programma Schoon water richt zich op een goede waterkwaliteit van alle oppervlaktewateren in het beheergebied. Al lange tijd werkt het waterschap aan het terugdringen van vervuiling van het oppervlaktewater door verontreinigende stoffen. Hierbij moet de kwaliteit van het oppervlaktewater aan chemische normen voldoen.

Sinds 2009 zijn, als uitwerking van de Europese Kaderrichtlijn Water, naast de chemische normen ook concrete ecologische doelen gesteld, bijvoorbeeld voor de visstand en de aanwezigheid van waterplanten. Deze normen zijn afgestemd op de functies. Een bijzondere categorie wordt gevormd door de wateren met de functie zwemwater. Hier gelden ook bacteriële normen en normen voor blauwalg.

Belangrijke opgaven voor het verbeteren van de waterkwaliteit zijn de natuurvriendelijke inrichting, beheer en onderhoud van het watersysteem, het verminderen van de emissies van nutriënten en bestrijdingsmiddelen en het terugdringen van het lozen van afvalwater door de recreatievaart.

Door het reguleren van emissies door vergunningen, het houden van toezicht, het uitvoeren van inrichtingsprojecten zoals het Programma verbeterwerken regionale waterkeringen (voorheen herstelprogramma Oevers & Kaden) en het zuiveren van afvalwater, leveren wij een belangrijke bijdrage aan het behalen van de gestelde doelen. Voor het behalen van de doelen zijn echter ook bijdragen van anderen noodzakelijk. Met het werken met Groenblauwe diensten en het zoeken naar de samenwerking in het Deltaprogramma Agrarisch Waterbeheer (DAW) van LTO, willen wij deze bijdragen met onze partners zo goed mogelijk verwezenlijken. In 2018 is de uitvoering van het convenant Erfafspoeling een belangrijk onderwerp in deze samenwerking.

2.3.1.2 Programmadoelen

WATERKWALITEIT

Maatschappelijk doel: Waterkwaliteit passend bij de functies en wettelijke norm.

Hoofddoelen:

Voldoen aan de wettelijke norm voor:

- 1 a. EU-kaderrichtlijn Water (KRW)
 - b. EU Zwemwaterrichtlijn
- 2 Het regulier beheer van de waterkwaliteit.

WATERKETEN

Maatschappelijk doel: Wettelijke bescherming volksgezondheid en milieu.

Hoofddoelen:

- 1 Waterkwaliteit voldoet aan de wettelijke lozingseisen en aan de interne bedrijfsdoelstelling uit het Integraal Zuiveringsplan
- 2 De waterketen is duurzaam en doelmatig ingericht.

2.3.2 Wat gaan we daarvoor doen?

Hieronder wordt beschreven wat Wetterskip Fryslân gaat doen om de gewenste programmadoelen te behalen.

2.3.2.1 Maatregelen waterkwaliteit

WK 8: Stroomgebiedsbeheerplan (SGBP)

Maatregel

Landelijk is afgesproken dat voorafgaand aan de derde generatie stroomgebiedsbeheerplannen een evaluatie van de KRW-doelen plaatsvindt. De ecologische KRW-doelen voor de periode 2022-2027 worden waar nodig op advies van het waterschap bijgesteld door de provincie. Dit is alleen mogelijk wanneer dit goed gemotiveerd kan

worden binnen de KRW-systematiek. Hiervoor worden onderzoeken uitgevoerd ten aanzien van de haalbare toestand van waterkwaliteit in de KRW-waterlichamen. In 2019 zijn de conceptdoelen gereed. In 2020 worden de doelen in ontwerp vastgesteld en in 2021 definitief. Dit is onderdeel van de actualisatie van de factsheets KRW-waterlichamen, die worden afgestemd in het KRW-gebiedsproces. De factsheets worden in 2020 in ontwerp vastgesteld en in 2021 definitief.

Wat willen we in 2017 bereiken

In 2017 wordt uitvoering gegeven aan het plan van aanpak dat in 2016 is opgesteld voor de evaluatie van de ecologische doelen voor de KRW-waterlichamen en het actualiseren van de KRW-factsheets (inclusief de maatregelen voor de periode 2022-2027). In 2017 en 2018 worden voorbereidende onderzoeken en analyses uitgevoerd voor het KRW-gebiedsproces in 2019. Een concrete bouwsteen is een geactualiseerde toestandsbeoordeling in 2017 met het nieuwe toetsingsinstrumentarium.

Prestatie indicator

2016	2017	2018	2019	2020	2021
Voorbereiding en Plan van aanpak	Voorbereiding cf. Plan van aanpak 2016	Voorbereiding cf. Plan van aanpak 2016	Concept doelen en factsheets en KRW-gebiedsproces	Ontwerp doelen en factsheets en inspraakprocedure	Definitieve doelen en factsheets

WK 12: Aanpak diffuse bronnen

Maatregel

Het Deltaprogramma Agrarisch Water beheer is het plan waarmee LTO Nederland wil inspelen op de doelen van het Nationaal Waterplan en het Deltaprogramma. In een uitwerkingsplan geeft LTO aan welke (bovenwettelijke) maatregelen de sector wil uitvoeren in gebieden met waterkwaliteitsproblemen waar zij verantwoordelijk voor zijn. Wetterskip Fryslân gaat LTO faciliteren door te adviseren over de te nemen maatregelen, de locatie

daarvan en door monitoring van de effecten van de maatregelen. Hiervoor zijn middelen in de begroting opgenomen.

Wetterskip Fryslân zet zich in om bij de land- en akkerbouw beperkende maatregelen te realiseren voor de emissies van gewasbeschermingsmiddelen en nutriënten naar oppervlaktewater. In het actieplan Emissies zijn oplossingsrichtingen aangegeven om emissies vanuit de landbouw te voorkomen of te reduceren. Samen met de stakeholders worden maatregelen benoemd en uitgevoerd.

Daar waar mogelijkheden zijn om de emissies vanuit de recreatievaart te beperken en de inzameling van vuilwater uit de recreatievaart verder te stimuleren, worden deze benut. Hierbij wordt samengewerkt binnen het convenant Schoon Zwemwater in Fryslân met Marrekrite, provincie Fryslân, gemeenten, watersportverbond en de Friese Milieu Federatie.

Wat willen we in 2017 bereiken

Implementatie van het uitvoeringsprogramma actieplan emissies Het voortzetten van twee maatregelenprojecten om emissies van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen naar het oppervlaktewater te voorkomen of reduceren.

Het starten van een maatregelenproject op het gebied van sluiten van de nutriëntenkringlopen teneinde emissies van nutriënten naar het oppervlaktewater te reduceren.

Het starten van maatregelen om vuilwaterlozingen uit de recreatievaart tegen te gaan.

Voortzetting van de participatie in het Deltaprogramma Agrarisch Waterbeheer.

Prestatie indicator

2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Implementatie actieplan emissies				
	Maatregelenproject sluiten nutriëntenkringlopen				
	Maatregelen tegengaan vuilwaterlozingen recreatievaart				
	Participatie DAW				

WK 15: Waterbodemsanering

Maatregel

In het beheergebied van Wetterskip Fryslân is nog een beperkt aantal vervuilde waterbodems aanwezig. Zeven van deze locaties zijn nog onder de Wet Bodembescherming (Wbb) beoordeeld als locaties met ecologische risico's en verspreidingsrisico's. Deze zullen in de planperiode 2016-2020 worden gesaneerd. Hiervoor stelt het waterschap samen met de provincie (als bevoegd gezag Wbb) een programma op voor de periode 2016-2020. Voorwaarde voor sanering is dat voldoende financiering vanuit het Rijk beschikbaar is.

Wat willen we in 2017 bereiken

De sanering van de waterbodem in de Dokkumer Ee Leeuwarden wordt afgerond.

Daarnaast wordt de uitvoering van de sanering van de waterbodem in de Schipsloot te Wolvega voorbereid zodat deze eind 2017 kan worden opgestart.

Prestatie indicator

2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Afronden sanering Dokkumer Ee en voorbereiden sanering Schipsloot Wolvega				

WK 16: Waterkwaliteit KRW lichamen

Maatregel

Realiseren van het KRW-maatregelenpakket voor de periode 2016-2021. Dit betreft hoofdzakelijk maatregelen in het watersysteem gericht op het verbeteren van de natuurvriendelijke inrichting en het opheffen van knelpunten voor vismigratie. De maatregelen zijn beschreven in de KRW-Beslisnota uit 2015 en de KRW-factsheets per waterlichaam.

Wat willen we in 2017 bereiken

We gaan in 2017 verder met de inrichting van nog eens 50 hectare ondiepwaterzones in de Alde Feanen en het herprofilen van de Tsjonger, het Koningsdiep en de Lende.

In de boezemmeren zal naar verwachting in 2017 meer dan 10 hectare ondiepwaterzones

worden aangelegd.

In het kader van het optimaal gebruik maken van POP3-gelden zal de inrichting van natuurvriendelijke oevers in KRW-boezemkanalen en –hoofdwatergangen voortvarend ter hand worden genomen. Exacte prestaties voor 2017 kunnen nog niet worden aangegeven. Het KRW-maatregelenpakket gaat voor de periode tot en met 2021 uit van een gemiddelde productie per jaar (zie onderstaande prestatie-indicatoren). In praktijk fluctueert de realisatie en hangt deze af van de oplevering van concrete projecten.

De volgende prestatie indicatoren zijn benoemd:

- 1 a) aanleg ondiepe zones meren
b) aanleg ondiepe zones Alde Feanen
- 2 aanleg natuurvriendelijke oevers boezemkanalen
- 3 herprofilieren beken
- 4 verbreden KRW hoofdwatergangen
- 5 verbreden overige hoofdwatergangen
- 6 aanleg natuurvriendelijke oevers KRW-hoofdwatergangen
- 7 maalkommen
- 8 KRW vispassages

Prestatie indicator

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1a	20 ha	10 ha	10 ha	10 ha	10 ha	10 ha
1b	20 ha		50 ha			
2	15 km	10 km	10 km	10 km	10 km	10 km
3	10 km	10 km	5 km	5 km	5 km	5 km
4	10 km	10 km	10 km	10 km	10 km	10 km
5	10 km	10 km	10 km	10 km	10 km	10 km
6	10 km	10 km	5 km	5 km	5 km	5 km
7	1	1	1	1	1	1
8	10	10	10	8	8	8

Maatregel

In het zwemwaterprofiel wordt voor elke locatie een verbeteringsplan opgesteld. Het gaat hierbij om fysieke maatregelen, maar ook om afspraken over communicatie, regelgeving, handhaving, taakverdeling en samenwerking. De verantwoordelijkheid voor de uitvoering ligt bij alle betrokken partijen (naast Wetterskip Fryslân ook gemeenten, exploitanten, provincie Fryslân). Wetterskip Fryslân neemt het initiatief door middel van locatiegesprekken voor elk zwemwater concrete afspraken te maken over de te nemen maatregelen.

Wat willen we in 2017 bereiken

In 2017 initieert Wetterskip Fryslân de uitvoering van maatregelen voor tien zwemwaterlocaties door middel van het actualiseren van de zwemwaterprofielen voor deze locaties. De locaties die 'slecht' of 'aanvaardbaar' scoren krijgen hierbij prioriteit.

Prestatie indicator

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
10 maatregelen		10 maatregelen				

WK 25: Erfafspoeling

Maatregel

Met het terugdringen van emissies door erfafspoeling levert de agrarische sector een bijdrage aan de realisatie van het KRW-doelen.

Wat willen we in 2017 bereiken

Het project 'Schoon erf, schoon water' wordt getrokken door de landbouwsector. Het waterschap faciliteert het project door mee te denken en het beschikbaar stellen van een adviseur voor de bedrijfsbezoeken. In 2017 hebben 500-1000 deelnemers zich aangemeld voor het project 'Schoon erf, schoon water'.

Prestatie indicator

2016	2017	2018	2019	2020	2021
	1000 deelnemers				1800 deelnemers

WK 27: Waterkwaliteitsdoelen overige wateren

Maatregel

Overige wateren zijn wateren buiten de grote KRW-waterlichamen. Landelijk is er door IPO en Unie van Waterschappen een methode ontwikkeld voor het afleiden van doelen voor overige wateren, die gebaseerd is op de KRW-methodiek. De provincies stellen de doelen vast. In de planperiode zal het waterschap de provincies adviseren over doelen in overige wateren.

Wat willen we in 2017 bereiken

In 2017 geven we uitvoering aan het plan van aanpak dat in 2016 door de provincie in afstemming met het waterschap is opgesteld. In 2017 stellen we een beoordeling op van de waterkwaliteit van overige wateren in stedelijk gebied. Voor overige wateren buiten de stedelijke gebieden wordt eventuele aanvullende monitoring uitgevoerd, ter ondersteuning van het afleiden van de doelen volgens de landelijke methodiek.

Prestatie indicator

2016	2017	2018	2019	2020	2021
Voorbereiding en Plan van aanpak	Voorbereiding cf. Plan van aanpak 2016	Voorbereiding cf. Plan van aanpak 2016	Afstemming met belanghebbenden gereed	Ontwerp doelen en inspraak-procedure	Definitieve doelen en overige wateren

WK 28: Nieuwe probleemstoffen

Maatregel

In het IZP is opgenomen dat we ons middels innovatieprojecten willen richten op de verwijdering van nieuwe probleemstoffen uit afvalwater. Daarvoor lopen er een aantal (externe) onderzoeken die mede door Wetterskip Fryslân worden begeleid. Het gaat bijvoorbeeld om onderzoek naar ziekenhuisafvalwater, antibiotica, resistente pathogene micro-organismen en prioritaire stoffen.

Wat willen we in 2017 bereiken

In 2017 voeren we (onderzoeks)maatregelen, die voortkomen uit de rapportage aan het bestuur uit 2016 over de belangrijkste bronnen van medicijnresten naar het oppervlaktewater en de mogelijkheden om deze emissies terug te dringen. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om deelname aan onderzoek naar de concrete effecten van deze stoffen en initiatieven in de keten zoals het voorkomen dat medicijnafval in de waterketen terecht komt.

Prestatie indicator

2016	2017	2018	2019	2020	2021
Rapportage bronnen en mogelijke maatregelen	Uitvoering (onderzoeks) maatregelen ketenaanpak medicijnen				

WK 29: Optimalisatie zuiveringsbeheer

Maatregel

De centrale proceskamer vormt de tactische laag binnen het zuiveringsbeheer en hier wordt de verbinding gelegd met watersysteembeheer en de calamiteitenorganisatie. De centrale proceskamer wordt medio 2017 opgeleverd met de bouw van de werkplaats. De blauwdruk van taken en rollen die ondergebracht worden in de centrale proceskamer zal daarna worden geïmplementeerd. In een pilot op de rwzi Heerenveen wordt de effectiviteit (besparing op energieverbruik) van geavanceerde procesregelingen nader onderzocht. In 2017 zullen de onderzoeksresultaten hiervan bekend zijn. Op basis hiervan wordt besloten of en op welke rwzi's de implementatie van geavanceerde procesregelingen een wezenlijke bijdrage kan leveren aan de kostenbesparingen binnen het zuiveringsbeheer.

Wat willen we in 2017 bereiken

Met het automatiseren van rwzi's wordt monitoring en sturing op afstand mogelijk. In 2017 worden drie rwzi's voorzien van de nodige meet- en regelapparatuur (analyzers). De pilot geavanceerde procesregelingen zoals die in 2016 is opgestart op de rwzi Heerenveen loopt door in 2017. Met de nieuwbouw van de werkplaats bij het hoofdkantoor wordt ook de centrale proceskamer gerealiseerd; oplevering is gepland in de zomer van 2017. In 2017 zal ook de verdere implementatie van de blauwdruk van de centrale proceskamer plaatsvinden.

Prestatie indicator

2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Realisatie analyzers/ sondes 7 rwzi's				
	Pilot geavanceerde procesregelingen	Implementatie geavan- ceerde procesregelingen bij rendabele rwzi's			
	Realisatie centrale proceskamer Implementatie centrale proceskamer				

WK 30: Monitoring zwemlocaties

Maatregel

Conform de zwemwaterrichtlijn wordt elk zwemwater na afloop van elk badseizoen beoordeeld door het waterschap. Wetterskip Fryslân stelt jaarlijks een rapportage op met de bevindingen. De beoordeling gebeurt aan de hand van een meerjarige meetreeks en is richtinggevend voor het zwemwaterbeheer. De monitoringsgegevens worden door de provincie gebruikt voor toezicht en handhaving en voor de aanwijzing van zwemwateren.

Wat willen we in 2017 bereiken

Het opstellen van de rapportage over het badseizoen 2017.

Prestatie indicator

2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Rapportage badseizoen 2017				

WK 31: Actualisatie Integraal Zuiveringsplan

Maatregel

Het huidige IZP is in 2013 vastgesteld. De slibstrategie maakt hier deel van uit. Vanwege verschillende ontwikkelingen zal het IZP geëvalueerd en geactualiseerd worden. Voorbeelden van deze ontwikkelingen zijn de keuzes ten aanzien de voorverwerking van slib in 2016, de ontwikkelingen met betrekking tot grote industriële lozers op onze rwzi's en bijvoorbeeld ook de wijzigingen die de Omgevingswet met zich meebrengt.

Wat willen we in 2017 bereiken

In het WBP is opgenomen dat in 2018 het IZP geëvalueerd en geactualiseerd en door het algemeen bestuur vastgesteld wordt. In 2017 starten we met de evaluatie van het IZP.

Prestatie indicator

2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Start evaluatie IZP	Evalueren en Actua- liseren IZP			

2.3.2.2 Maatregelen waterketen

WAK 9: Energie-efficiency maatregelen

Maatregel

Het uitvoeren van maatregelen uit het Energie-efficiencyplan (EEP) voor de periode 2017-2020, waarmee we invulling geven aan onze duurzaamheidsambities ten aanzien van energie. Het EEP is een verplicht element bij de afspraken die met het Rijk gemaakt zijn over energie (MJA3).

Wat willen we in 2017 bereiken

In 2017 voeren we maatregelen uit die opgenomen zijn in het Energie-efficiencyplan 2017-2020. Dit plan wordt eind 2016 vastgesteld en geeft duidelijkheid over de concrete maatregelen die we gaan nemen.

Prestatie indicator

2016	2017	2018	2019	2020	2021
Opstellen EEP 2017-2020	Uitvoeren maatregelen EEP 2017-2020	Uitvoeren maatregelen EEP 2017-2020	Uitvoeren maatregelen EEP 2017-2020	Uitvoeren maatregelen EEP 2017-2020	

WAK 12: Slibverwerking

Maatregel

Bij de huidige verwerking van ons zuiverings-slib worden twee fasen onderscheiden: de voorverwerking (deels vergisten, ontwateren) en de eindverwerking (drogen, verbranden). Met ingang van 2017 gaat ons slib naar de nieuwe eindverwerker. Op basis van het contract met de nieuwe eindverwerker en de businesscase, kiest het algemeen bestuur de daarbij horende doelmatige en duurzame voorverwerking. Het besluit hierover maakt onderdeel uit van het vast te stellen energiebeleid. Hiervoor worden in 2017 de noodzakelijke investeringen voorbereid.

Wat willen we in 2017 bereiken

De investeringen, die nodig zijn voor een doelmatige en duurzame voorverwerking van slib, worden voorbereid.

Prestatie indicator

2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Levering slib aan nieuwe eindverwerker				
	Voorbereiding investeringen voorverwerking slib				

2.2.3 Wat mag dat kosten?

Exploitatie

In onderstaande tabel zijn de netto lasten voor het programma schoon water opgenomen.

(bedragen x € 1 miljoen)

	BEGROTING 2017	MP '17-'21 2017	BEGROTING 2016
Schoon water	42,9	44,3	43,0

Investeringen

Onderstaande tabel geeft het verloop van de kredietportefeuille weer voor het programma schoon water.

(bedragen x € 1 miljoen)

SCHOON WATER BEGROTING 2017	BRUTO	NETTO
Totaal kredieten per 01/01/2017	20,2	20,1
Vrij te geven kredieten 2017	37,4	37,4
Af te ronden kredieten 2017	-16,1	-16,0
Totaal kredieten per 01/01/2018	41,5	41,5

In paragraaf 3.7 van de begroting worden de investeringen verder toegelicht.

2.4 ORGANISATIE

2.4.1 Wat willen we bereiken?

2.4.1.1 Programmadoelen

De organisatie van Wetterskip Fryslân blijft volop in ontwikkeling en beweging. Een belangrijke doelstelling is het verder verbeteren van de efficiency en resultaatgerichtheid van de organisatie, de klantgerichtheid, de bestuurs sensitiviteit en het omgevingsbewustzijn. Maatschappelijk verantwoord ondernemen komt onder meer terug in doelstellingen op het gebied van samenwerking met onze maatschappelijke partners, duurzaamheid en omgaan met het energievraagstuk. Bovendien kijkt de belastingbetaler kritisch naar Wetterskip Fryslân en stelt steeds hogere eisen aan maatschappelijke verantwoording en dienstverlening. Het gegeven dat wij werken met belastinggeld geeft een urgentie om de kosten van de uitvoering van onze taken zo veel als mogelijk terug te dringen. Meer taken met minder personeel nóg beter uitvoeren.

Een snel veranderende wereld vraagt ook om een groot aanpassingsvermogen. Dat vertaalt zich in de doelstellingen om de flexibiliteit en slagvaardigheid van onze organisatie verder te vergroten. Het vertaalt zich uiteraard ook naar doelstellingen op het gebied van veilig en verantwoord werken en het bieden van een uitdagende en motiverende werkomgeving. Dit laatste is ook van belang om bij een krimpend aanbod op de arbeidsmarkt toch voldoende in de arbeidsbehoefte te kunnen blijven voorzien.

In het bestuursakkoord Water Verbindt! is de bestuurlijke ambitie van Wetterskip Fryslân vastgelegd. In het door het algemeen bestuur vastgestelde Meerjarenperspectief 2017-2021 staan de bestuurlijke prioriteiten voor de huidige bestuursperiode vermeld. Het werk waarvoor we dagelijks aan de lat staan, draagt bij aan deze ambitie en prioriteiten.

2.4.2 Wat gaan we daarvoor doen?

Hieronder wordt beschreven wat Wetterskip Fryslân gaat doen om de bestuurlijke ambitie en prioriteiten binnen het programma organisatie te behalen.

Sober, doelmatig en kostenbewust

Programma nieuw financieel perspectief

Medio 2016 is door het algemeen bestuur het Meerjarenperspectief (MP) voor de periode 2017-2021 vastgesteld. Het bestuur streeft naar een meer sluitende evenwichtige begroting op termijn. In reactie daarop zijn de fracties in het algemeen bestuur uitgenodigd om extra punten aan te dragen. Hieraan is door alle fracties gehoor gegeven, hetgeen geresulteerd heeft in ruim honderd mogelijke maatregelen, opmerkingen en vragen. Het dagelijks bestuur heeft aangegeven dat de aangedragen punten nader bestudeerd gaan worden en verwerkt in een zogenaamd 'programma nieuw financieel perspectief'.

Het 'programma nieuw financieel perspectief' is in drie fasen verdeeld. De eerste fase (korte termijn) bevat lopende maatregelen. Deze maatregelen dragen bij aan de stelpost van (bruto) € 5 miljoen. Dit behelst met name efficiencymaatregelen uit Wetterskip Fryslân in Balans Vooruit en de verdere invoering van procesgericht werken. De activiteiten die hieruit voortvloeien worden geconcretiseerd ten behoeve van de begroting 2017 en verder (looptijd vijf jaar).

In de tweede en derde fase van het programma nieuw financieel perspectief wordt onderzoek uitgevoerd om nieuwe maatregelen (en bijbehorende consequenties) in beeld te brengen voor de middellange en lange termijn. Als onderdeel van programma nieuw financieel perspectief fase 2 zijn door het dagelijks bestuur een aantal onderzoeken aangekondigd die hierop het zicht moeten geven, en wel zodanig dat het algemeen bestuur in het voorjaar 2017 (bij de behandeling van het volgende MP) daarover kan besluiten. Voor maatregelen voor de lange termijn (fase 3) wordt inzichtelijk gemaakt hoe deze in het proces worden meegenomen.

Proces- en projectgericht werken

De afgelopen jaren is systematisch gewerkt aan de invoering van proces- en projectgericht werken. De Inkoop- en onderhoud-processen zijn inmiddels live en verkeren in de fase van continue verbeteren. Het Beheerproces en het proces Documentbeheer bevinden zich in de implementatiefase. In 2017 worden het HRM Proces 'Instroom, Doorstroom en Uitstroom', de verbetering van de P&C cyclus als ook het proces 'Ondersteuning Bestuurlijk Proces' ter hand genomen.

Parallel met de inrichting van het Beheerproces en proces Documentbeheer, wordt ook aandacht besteed aan de verbetering van de Gegevenshuishouding.

WIB Vooruit

In 2015 zijn diverse onderzoeken opgesteld in het kader van het zogenaamde kostenverminderingprogramma 'Wetterskip Fryslân in Balans Vooruit'. Het merendeel van de onderzoeken is afgerond en de bijbehorende maatregelen zijn ingevoerd.

Een tweetal omvangrijke maatregelen uit dit programma, WiB Watersystemen en WiB Waterzuiveren, kennen een langere doorlooptijd. Hier wordt in 2017 en de jaren daarna, verder aan gewerkt.

Zowel de invoering van proces- en projectgericht werken als de maatregelen uit het programma WIB Vooruit, vormen vanaf medio 2016 en verder, integraal onderdeel van het zogenaamde besparingsprogramma nieuw financieel perspectief.

Documentbeheer

De komende jaren worden de resultaten van het proces Documentbeheer, dat onderdeel van de herinrichting van een aantal hoofdprocessen is, geleidelijk zichtbaar. Het proces Documentbeheer draagt ertoe bij dat deze processen sneller, efficiënter en digitaal verlopen. In 2017 wordt gestart met de processen Inkopen en de Werkenprocessen. De instrumenten van het proces Documentbeheer gaan de medewerkers in staat stellen om beter met elkaar samen te werken en sneller en gemakkelijker documenten te maken en te vinden.

Assetmanagement

Wetterskip Fryslân werkt aan de invoering van assetmanagement als werkmethode bij de beheer en onderhoudsprocessen en de investeringsprojecten. Bij assetmanagement wordt een bewuste, in samenhang gebrachte keuze gemaakt voor de te leveren prestatie, de te lopen risico's en de te maken kosten. Er ontstaat meer inzicht in wat dit betekent voor het beheer en onderhoud (en de hieruit voortvloeiende herinvesteringsbehoefte) in de toekomst.

Wetterskip Fryslân bezit circa € 1,7 miljard aan infrastructuur. Deze is onderverdeeld in een aantal zogenaamde assetgroepen. Op basis van een (theoretische) berekening blijkt dat de benodigde jaarlijkse herinvesteringskosten voor in stand houding veel hoger zijn dan de nu beschikbare bedragen. Assetmanagement draagt bij aan het op basis van geëxpliciteerde risico's gericht kunnen inzetten van de beschikbare investeringsmiddelen. Dit kan ertoe leiden dat op basis van deze risicoprofielen investeringen kunnen worden uitgesteld. Het kan er ook toe leiden dat op basis van bestuurlijk gevoelde urgentie investeringen naar voren gehaald moeten worden en de beschikbare investeringsmiddelen moeten worden verruimd. In 2017 worden voor de eerste assetgroepen de prioritering en programmering uitgewerkt.

ICT

Op het gebied van ICT-voorzieningen treft het waterschap in 2017 verdere maatregelen, die de beschikbaarheid en de bedrijfscontinuïteit van de ondersteunende ICT-middelen van Wetterskip Fryslân bevorderen. In het kader van de herhuisvesting is invulling gegeven aan de visie op de werkfaciliteiten en de telecommunicatievoorziening. Zowel de telefonie als het flexwerken zijn toegespitst op voorzieningen die plaats- en tijdonafhankelijk (samen) werken beter faciliteren.

Voor het proces Documentbeheer wordt het programma SharePoint geleidelijk ingevoerd. Daarbij zal veel aandacht zijn voor de begeleiding en training van de gebruikers, omdat de wijze van werken, zoals we die nu kennen, door de invoering van SharePoint ingrijpend zal veranderen.

In 2017 zal een nieuw systeem voor Beheer en Onderhoud worden gekocht en geïmplementeerd. Daarbij wordt naar ICT-oplossingen gezocht, die het werken met geïntegreerde plannings en mobiel werken in het veld mogelijk maken. Dit vergroot de efficiency, omdat medewerkers dan minder gebonden zullen zijn aan de kantooromgeving. In aansluiting op het nieuw ontworpen werkproces voor vergunningverlening en handhaving zal in 2017 een keuze worden gemaakt voor de vervanging van het softwarepakket 'IRIS Vergunningverlening en handhaving'.

Deskundig en flexibel

Flexibiliteit en deskundigheid

Om de kwaliteit van ons werk blijvend te kunnen borgen, willen we de deskundigheid van onze medewerkers zeker stellen voor de toekomst. Een goede balans tussen hoogwaardige eigen kennis en kennis die gebruikt wordt van derden, zijn daarbij belangrijk.

Personeelsbeleid

We zetten in op de modernisering van ons personeelsbeleid. Belangrijkste uitgangspunt daarbij is duurzaam inzetbaarheid van medewerkers waarbij we de medewerkers uitdagen om mee te gaan in het proces van continue verbeteren.

Door pensionering en uitstroom ontstaan er de komende jaren in onze organisatie veel vacatures. Met de invulling van strategische personeelsplanning (SPP) spelen we in op toekomstige ontwikkelingen. Cruciaal in de veranderende omstandigheden is de vraag of wij nu en in de toekomst onze doelstellingen en ambities kunnen waarmaken met de huidige medewerkers. Hebben wij (voldoende) medewerkers met juiste de kennis, niveau en competenties?

Calamiteiten en crisisbeheersing

Verstoringen, calamiteiten en crises in het watersysteem komen voor. Wetterskip Fryslân heeft als taak deze te voorkomen en te bestrijden om zo de impact te beperken. Hiervoor is een vakbekwame crisisorganisatie ingericht en een crisisplan vastgesteld. In het crisisplan zijn de risico's, inrichting, wettelijke kaders, werkwijze en samenwerkingsafspraken van de crisisorganisatie beschreven. Specifieke calamiteitenscenario's zijn uitgewerkt in de bestrijdingsplannen.

Actuele thema's binnen crisisbeheersing in zowel de algemene als de functionele kolom zijn onder meer de bedrijfscontinuïteit (uitval ICT, facilitair, personeel), de voorbereiding op evacuatie na een overstroming (prioritair vanuit ministerie van Veiligheid en Justitie, het ministerie van Infrastructuur en Milieu en het Veiligheidsberaad) en informatiedeling ten behoeve van crisisbesluitvorming. In 2017 richt de aandacht voor crisisbeheersing zich vooral op de kwalitatieve en kwantitatieve bezetting van de crisisorganisatie met als doel een toekomstbestendige duurzame inrichting van de crisisorganisatie. Verder wordt in 2017 voorzien in de implementatie van een 3D-systeem om overstromingsbeelden actueel en dynamisch te kunnen modelleren. Daarnaast is binnen de waterschappen breed, geconstateerd dat de crisisbeheersing, risico(beheersing) en het primaire proces onvoldoende met elkaar in verbinding staan. Ook bij Wetterskip Fryslân is dat het geval. Hieraan zal in 2017 de benodigde aandacht worden geschonken in de vorm van bewustwordingssessies.

Informatieveiligheid

In het informatiebeveiligingsbeleidsplan zijn de doelstellingen en uitgangspunten met betrekking tot informatiebeveiliging binnen Wetterskip Fryslân beschreven. Met de toenemende digitalisering wordt de organisatie steeds kwetsbaarder als we niet voldoende maatregelen treffen. Daarom wordt informatiebeveiliging steeds belangrijker. De ambitie is in 2017 te voldoen aan de Baseline Informatiebeveiliging Waterschappen. Dit betekent dat actief op informatiebeveiliging wordt gestuurd. De voortgang van informatiebeveiliging is een onderdeel van de P&C-cyclus en wordt regelmatig binnen de organisatie en de clusters besproken. Belangrijk is om aandacht te blijven geven aan bewustwording. Hiervoor zijn gerichte maatregelen benoemd, die samen een afgewogen plan vormen.

De bewustwording wordt door dit plan op verschillende manieren gestimuleerd. Om kwetsbaarheden te ontdekken wordt het periodiek uitvoeren van risicoanalyses voortgezet en worden auditmiddelen ingezet. Verder is een informatienetwerk opgebouwd waarin kennis binnen de waterschappen wordt gedeeld en indien nodig wordt vertaald in actie.

In 2016 is het bewustwordingsplan Informatiebeveiliging vastgesteld. Dit bewustwordingsplan bestrijkt een periode van circa anderhalf jaar en is gestart in november 2016. In 2017 vindt verdere uitvoering ervan plaats.

Educatie

0 2: Educatiebeleid

Maatregel

Het educatiebeleid van Wetterskip Fryslân heeft tot doel proactief te werken aan een nieuwe generatie vakmensen. Deze koers is belangrijk voor het goed functioneren van onze organisatie. Wetterskip Fryslân neemt daarmee haar maatschappelijke verantwoordelijkheid.

De doelstelling van het educatiebeleid is drieledig:

1. Het verbeteren van de bekendheid met het werk van Wetterskip Fryslân en met watermanagement (droge voeten - schoon water). Door de jeugd voor dit werk te enthousiasmeren, kunnen we hen wellicht inspireren voor hun latere studie- en beroepskeuze.
2. Het bevordert de keuze voor watergerelateerde studies bij jonge mensen, zodat mogelijk een toename ontstaat aan bekwaam personeel. Dus voldoende aanwas van onze toekomstige medewerkers.
3. Het draagt bij aan een betere zichtbaarheid en imago van Wetterskip Fryslân bij jonge mensen.

Wat willen we in 2017 bereiken

In 2017 wordt uitvoering gegeven aan het jaarplan educatiebeleid 2017 dat gebaseerd is op het Educatiebeleidsplan 2012-2017.

In de tweede helft van 2016 is het educatiebeleid geëvalueerd. Deze evaluatie is aan het dagelijks bestuur aangeboden. Op grond van deze evaluatie wordt in de tweede helft van 2017 het educatiebeleid 2018-2023 opgesteld en voorgelegd aan het dagelijks bestuur.

In 2017 wordt 0,5 fte formatie vrijgemaakt om op een meer gestructureerde wijze inhoud te geven aan het thema educatiebeleid.

Prestatie indicator

2016	2017	2018	2019	2020	2021
Educatiebeleid 2012-2017 geëvalueerd	Educatiebeleid 2018-2023 opgesteld				

Interactie met de samenleving

Communicatie

Speerpunt van het communicatiebeleid vormt het vergroten van de zichtbaarheid van het waterschapswerk en het vergroten van het waterbewustzijn bij inwoners. Samen met het Rijk, lokale overheden en de partners in de watersector investeren we in het vergroten van het waterbewustzijn. Via belangrijke uitvoeringsprojecten, zoals de dijkverbetering Ameland, maken we het werk en het belang van het waterschap voor burgers zichtbaar. Het programma 'Kijk op de dijk' is voor alle dijkverbeteringsprojecten uitgerold.

In 2016 is de nieuwe communicatiestrategie 'En wat doen we morgen met water?' vastgesteld en vertaald in een bijpassende huisstijl/visuele uitstraling. Deze wordt op alle communicatiemiddelen toegepast. In 2017 wordt de communicatiestrategie verder uitgewerkt naar onder meer interne communicatie, concerncommunicatie en arbeidsmarktcommunicatie.

Culturele hoofdstad

De cultuur en historie van Fryslân worden voor een groot deel bepaald door de omgang met water. Water en waterbeheer spelen dan ook een belangrijke rol in het programma van Culturele hoofdstad 2018. Wetterskip Fryslân wil de Culturele hoofdstad gebruiken als podium om zichtbaar te maken wat kenmerkend en bijzonder is aan het Friese waterbeheer en het effect daarvan op het dagelijks leven in Fryslân. Hoe we hier vorm aan gaan geven bepalen we in samenwerking met de organisatie van Culturele hoofdstad en onze partners in de watersector.

Op basis van keuzes die door het bestuur zijn gemaakt, zullen we als WF een tweetal projecten actief oppakken. In 2017 starten we met de uitvoering hiervan. Tevens wordt expositie- en presentatiemateriaal ontwikkeld.

Klantgerichte dienstverlening

Wetterskip Fryslân werkt op diverse gebieden aan het verbeteren van de toegankelijkheid van de organisatie en haar dienstverlening. Daarbij wordt aangesloten bij landelijke ontwikkelingen zoals het programma E-overheid, overheid.nl en de invoering van landelijke service normen.

In 2017 zetten we in op het verder digitaliseren van de dienstverlening, zoals vergunningverlening, via de website en het verbeteren van de omgang met klantcontacten onder andere door de ontwikkeling van servicenormen. Ook gaan we door met het optimaliseren van onze digitale dienstverlening door meer kaartmateriaal online te ontsluiten. Ook projectinformatie wordt digitaal via de website toegankelijk gemaakt.

Samenwerking

Effectief samenwerken draagt bij aan kostenbesparing en efficiency. Daarom werken we op verschillende fronten aan het tot stand komen van (verdergaande) samenwerking. Op deze wijze geven we mede inhoud aan de besparingsdoelstellingen. Zo zijn er contacten met provincie, Rijkswaterstaat, andere waterschappen, gemeenten, het bedrijfsleven en andere partijen en onderzoeken we samenwerkingspotentie op het terrein van de Waterketen,

inkoop, belastingen, monitoring en het Hoogwaterbeschermingsprogramma. Met de provincie en de vier grote Friese gemeenten werken we nauw samen op het gebied van uitwisseling van personeel.

Werken met de collectieven in de streek

Wetterskip Fryslân werkt samen met collectieven om door middel van participatie allerlei waterdoelen te realiseren. De opgaven van het waterschap in het landelijk gebied, deelsystemen die zijn geprogrammeerd, worden in overleg met de streek opgepakt. In de streek leveren particulieren een vrijwillige bijdrage aan de realisatie van waterschapsdoelen. Zij krijgen hiervoor een financiële of andere vorm van vergoeding. Dit kan bijvoorbeeld gaan om het doelmatig beheer en onderhoud van waterschapswerken of aanleg en onderhoud van natuurvriendelijke oevers en waterberging.

Streekagenda en gebiedsontwikkeling

Sinds 2014 werkt de provincie Fryslân samen met de Friese gemeenten, Wetterskip Fryslân, maatschappelijke organisaties en inwoners aan de ontwikkeling van Fryslân met de inzet van de streekagenda. De streekagenda is een platform voor projecten waarvoor samenwerking een vereiste is en integrale doelen samen worden ontwikkeld en uitgevoerd. Door financiële en personele middelen te bundelen en overlegstructuren, zoals de gebiedsontwikkelingen, samen te voegen in de streek, vindt efficiencywinst plaats. Wetterskip Fryslân is vertegenwoordigd in de vijf streekagenda's in Fryslân op zowel ambtelijk als bestuurlijk niveau. In het jaarplan 2017 zijn uitvoeringsprojecten van het waterschap opgenomen.

Werken met gemeenten

Naast de gebiedssamenwerking maakt Wetterskip Fryslân afspraken met de individuele gemeenten over de uitvoering van watermaatregelen. Deze worden opgenomen in waterjaarplannen. De waterjaarplannen beschrijven de korte en lange termijn doelen tussen gemeenten en waterschap. De waterjaarplannen worden jaarlijks geactualiseerd zodat flexibel ingesprongen kan worden op actuele waterthema's.

Laboratorium

Vanuit kostenoverwegingen is het laboratorium altijd op zoek naar mogelijke samenwerkingen en naar innovatieve nieuwe analysetechnieken. Ook in de komende planperiode ligt de focus op samenwerking en innovatie.

In december 2016 wordt een strategische samenwerkingsovereenkomst gesloten tussen ons laboratorium en de Stichting Waterproef, het samenwerkingslaboratorium van waterschap Hollands Noorderkwartier en Waternet. Deze samenwerking is gericht op het verder vergroten van de leverbetrouwbaarheid (bedrijfszekerheid van de dienstverlening), de flexibiliteit (inspelen op onverwachte klantvraag) en de slagkracht (bijvoorbeeld snellere en efficiëntere invoering van innovatieve methoden en technieken) van beide organisaties. In 2017 wordt in de uitvoering van deze samenwerking onder meer gewerkt aan een gezamenlijk innovatieprogramma en een business case voor het mogelijk vervangen van het LIMS systeem.

Internationale samenwerking

Het beleid van Wetterskip Fryslân voor internationale samenwerking is vastgelegd in de nota Buitenlandbeleid 2014-2018. Ons waterschap is betrokken bij twee projecten in Mozambique.

Het eerste project in Mozambique is het succesvolle sanitatieproject. In samenwerking met andere Friese overheden werkt het waterschap al enkele jaren aan het verbeteren van de toegang tot sanitaire voorzieningen in steden in Mozambique. Deze samenwerking, ondergebracht in het programma 'Schoon water voor Mozambique' loopt door tot in 2017.

IS 1: Ondersteuning waterschap ARA-Sul Mozambique

Maatregel

Binnen dit programma 'Dutch Water Authorities Mozambique' levert Wetterskip Fryslân de landencoördinator Mozambique en expertise in de vorm van inhoudelijke kennis. Ook aan 'governance aspecten' zoals het organiseren van beheertaken en het zoeken van

de interactie met de ruimtelijke ordening levert Wetterskip Fryslân een bijdrage. Voor 2017 is een werkprogramma ontwikkeld waarbij Wetterskip Fryslân op drie inhoudelijke onderwerpen een bijdrage levert:

1. Verder ontwikkelen van duurzaam dijkbeheer
2. Opzetten duurzaam grondwaterbeheer
3. Een traject om waterkwaliteitsbeheer te ontwikkelen

We verwachten dat de Nederlandse ambassade vanaf 2017 een ondersteuning aan de ARA's op het gebied van integraal waterbeheer gaat implementeren. Een harmonisatie van onze waterschapsinzet en de ambassade inzet is voorzien.

Wat willen we in 2017 bereiken

Vanaf 2017 wordt alle ondersteuning van de Nederlandse waterschappen aan Mozambique gebundeld in een samenhangend programma: 'Dutch Water Authorities Mozambique'. Hiermee beogen we de Nederlandse inzet van waterschappen effectiever aan te wenden voor de gezamenlijke ontwikkeling van de vijf ARA's in Mozambique en het verantwoordelijke directoraat voor watersysteembeheer.

Prestatie indicator

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1		Twee planning en voortgangs-rapportages DWA Mozambique opgesteld.	Input in DWA Mozambique			
2		Twee missie rapporten ten aanzien van ondersteunen ministerie en ARA's bij opzetten duurzaam dijkbeheer opgesteld.				
3		Twee missie en voortgangsrapporten van pilot grondwaterbeheer opgesteld.				
4		Twee missierapporten van inzet in Waterkwaliteitsbeheer opgesteld.				

IS 2: Millenniumdoelstelling schoon water en sanitatie in Mozambique

Maatregel

Sinds 2010 werkt Wetterskip Fryslân samen met de provincie Fryslân, vrijwel alle Friese gemeenten en Vitens aan een sanitatieproject in Mozambique. Financiële ondersteuning vindt plaats vanuit het Ministerie van Handel en Ontwikkelingssamenwerking. Ook de Nederlandse ambassade is hier nauw bij betrokken. Als contractpartner voor DGIS verzorgt Wetterskip Fryslân namens de stuurgroep in 2017 het projectmanagement en het opstellen van diverse voortgangs- en financiële rapportages.

Met acht gemeenten in Mozambique wordt gewerkt aan het opbouwen van een sanitatie-afdeling en het duurzaam verbeteren van de volksgezondheid. Alle onderdelen van de sanitatieketen komen daarbij aan bod, inclusief afvalwaterbehandeling en hergebruik. Het project richt zich ook op verbeteringen bij gezinnen en werkt daarbij op wijkniveau. In dit project werken we samen met lokale partijen en kleine ondernemers. Waar mogelijk wordt in dit project gezocht naar kansen voor het Nederlandse bedrijfsleven.

Wat willen we in 2017 bereiken

In 2017 is er in Mozambique nog één team werkzaam (in de stad Beira). De werkzaamheden van het team in de centrale steden (Chimoio, Manica en Gondola) is eind 2016 afgebouwd met nog enkele beperkte activiteiten begin 2017. In Beira worden de werkzaamheden op de scholen in 2017 afgerond. Door dit project (vanaf 2010) beschikken eind 2017 circa 200.000 leerlingen over verbeterde sanitatie op scholen.

In totaal nemen circa 60 medewerkers van de gemeente Beira in 2017 deel aan trainingen. Eind 2017 wordt het project beëindigd. De stuurgroep stelt eind 2017 de afsluitende rapportage vast, inclusief de financiële verantwoording. Deze wordt aangeboden aan de deelnemende Friese partijen en aan het Ministerie van Handel en Ontwikkelingssamenwerking (DGIS), die een belangrijke cofinanciering hebben geleverd.

Prestatie indicator

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1		In 2017 hebben de vier huidige partnergemeenten een goed functionerende sanitatieafdeling en beleid en verordeningen vastgesteld. Voorts heeft in 2017 een aanzienlijk groter gedeelte van de inwoners geïnvesteerd in verbeterde sanitatie dan in 2010 bij de start van het project.				
2		De kennis en ervaring van de medewerkers van het sanitatieproject is in 2017 goed overgedragen medewerkers van de lokale en nationale overheden en instanties die verantwoordelijk zijn voor sanitatie.				
3		Het beheer en onderhoud van de sanitatievoorzieningen op scholen en van de openbare toiletten in de partnergemeenten is in 2017 geborgd.				
4		Eind 2017 wordt het project beëindigd en zal de afsluitende rapportage incl. financiële verantwoording plaatsvinden.				

Innovatie

O 3: Innovatie

Maatregel

In het innovatieplan 2017 is voor elk van de vier innovatiethema's de hoofdlijn uitgezet voor het innovatieprogramma voor 2017 en verder. Hiermee is richting gegeven aan innovatieprojecten voor 2017. Als stip op de horizon worden drie hoofdlijnen onderscheiden: klimaatneutraal (fossielvrij), grondstoffenneutraal (maximaal terugwinnen en verwaarden van reststromen als bijdrage aan de circulaire en biobased economie) en operational excellence (optimale prijs/kwaliteit van dienstverlening).

Wat willen we in 2017 bereiken

Op basis van de kadernota innovatie 2016-2020 is een innovatieplan 2017 opgesteld als basis voor te genereren innovatieprojecten in 2017.

Prestatie indicator

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
		Uitvoeren innovatieplan 2017				

Innovatieplan 2017

De kadernota 2016-2020 vormt de basis voor het innovatieplan 2017. In het innovatieplan houden we vast aan de vier gekozen thema's voor de innovatieprojecten:

1. Duurzaamheid en kringlopen
2. Optimaliseren zuiveren van afvalwater
3. Innovaties in het watersysteem
4. Maatschappelijke en sociale innovatie

Voor elk van de innovatiethema's is een innovatieprogramma opgesteld. De vier innovatieprogramma's gebundeld vormen het innovatieplan. In 2017 is Wetterskip Fryslân actief betrokken bij innovatieprojecten die in samenwerking met onder andere Wetsus, Stowa, van Hall Larenstein, Hanzehogeschool, andere overheden, bedrijfsleven en ook burgers worden uitgevoerd.

Duurzaamheid

O 1: Duurzaamheidsstrategie

Maatregel

In 2013 is de duurzaamheidsstrategie vastgesteld. Hierin is de volgende ambitie is verwoord: Wetterskip Fryslân streeft naar duurzaam watersysteem- en waterketenbeheer en een duurzaam en milieubewust functionerende organisatie door:

- Het toepassen van de principes klimaatneutraal en cradle to cradle op de taak-uitvoering, de eigen organisatie en inkoopprocessen
- Het watersysteem duurzaam en klimaatbestendig in te richten
- Kringlopen te sluiten voor schoon water en door grondstoffen terug te winnen
- Gebruik en opwekking van duurzame energie en reductie van broeikasgassen
- Een maatschappelijk betrokken organisatie te zijn
- Bij te dragen aan bewustwording en het uitdragen van duurzaamheidsprincipes bij samenwerkingspartners en de ingelanden van ons waterschap.

In de uitvoeringsstrategie zijn de volgende speerpunten opgenomen:

- implementatie van de aanpak duurzaam grond-weg- en waterbouw (GWW)
- het ontwikkelen van beleid voor energie, inkoop en maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) zodat duurzaamheid daarin past en vanzelfsprekend wordt.
- Het programma duurzaamheid loopt tot en met 2018. Ondertussen worden ook andere duurzame aandachtspunten meegenomen in het programma. Zoals duurzaamheid in de streekagenda's, deelname aan de energiestrategie pilotregio Fryslân en andere duurzame ontwikkelingen.

Wat willen we in 2017 bereiken

In 2017 maakt Wetterskip Fryslân een start met het uitvoeringsprogramma als gevolg van het energiebeleid en de Meer Jaren Afspraken (MJA) 2017-2020.

De beleidsontwikkelingen duurzaam inkopen en Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen zullen in 2017 vorm krijgen.

Verder wordt voorzien dat de Aanpak Duurzaam GWW volledige geïntegreerd wordt in de processen van de clusters plannen en projecten.

Prestatie indicator

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1	Opleiding DGWW	Duurzaam GWW 100% geïmplementeerd				
2	7 pilots DGWW					
3	Beleidsdocument energie, start met 'inkoop' en 'MVO'	Beleid duurzaam inkopen vastgesteld Beleid MVO vastgesteld				

Wetterskip Fryslân heeft zich gecommitteerd aan het voornemen in het MJA-3 (akkoord van 2010 om in tien jaar de zelf opgewekte energie op te schroeven tot 40%. Bij de taak-uitvoering wordt daar actief op geanticipeerd. Ten aanzien van het opwekken van duurzame energie zit het waterschap momenteel op circa 7-10% (vooral gerealiseerd in de waterketen m.b.v. biogas). Met de bouw en in werking stelling van de energiefabriek wordt uiteindelijk tot maximaal 20% (totaal) duurzame energie opgewekt. De ambitie wordt in 2017 nader bestuurlijk gekaderd en daarna uitgewerkt.

Ten aanzien van het besparen op energieverbruik is de doelstelling 30% in 2020 ten opzichte van 2005 (Klimaatakkoord 2010). Via het MJA-3 wordt in de waterketen gericht op het behalen van een besparing van 2% per jaar. De MJA-afspraken worden gemonitord door het Rijk (RVO). In de waterketen wordt hard gewerkt en geïnvesteerd om hieraan te voldoen. Met ingang van 2017 zullen MJA-afspraken ook gelden voor het watersysteem. Het watersysteem neemt circa 30% van het totale energieverbruik van Wetterskip Fryslân voor haar rekening. Voor het behalen van de doelstelling in het watersysteem zal nog een aanzienlijke inspanning moeten worden gedaan. In 2016 is een vervolg Energie Efficiency Plan (EEP 2016 – 2020) opgesteld, waarin de voornemens voor de beide taken, zowel waterzuiveren als watersysteembeheer, zijn uitgewerkt voor wat betreft het treffen van maatregelen voor energiebesparing. In 2017 wordt het betreffende deel van het EEP uitgevoerd.

Huisvesting

In 2017 wordt de nieuwe werkplaats bij het hoofdkantoor in gebruik genomen. Dit wordt, net zoals het heringerichte hoofdkantoor, een toekomstbestendige en energie neutrale werkomgeving.

Wet en regelgeving

Legger

In de legger zijn de normen vastgelegd voor de waterstaatkundige infrastructuur (wateren, kunstwerken en keringen) en wordt aangegeven wie deze moet onderhouden. De legger wordt om de twee jaar geactualiseerd. De huidige toestand van de waterstaatkundige infrastructuur is vastgelegd in het beheerregister. In 2017 worden de beleidsregels van de legger uitgebreid met doelstellingen voor ecologie, waterkwaliteit en vaarwegbeheer. Deze beleidsregels zullen worden gepubliceerd en in procedure worden gebracht. Vaststelling van de beleidsregels vindt plaats in 2017. Daarna zal de legger overeenkomstig de vastgestelde beleidsregels worden aangepast. De vaststelling van de legger zal gefaseerd plaatsvinden in 2018. Zie ook beleidsmaatregel VO 50.

Basisregistratie Grootchalige Topografie

De waterschappen zijn op grond van de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT) aangewezen als leverancier van waterstaatkundige gegevens en zullen in de toekomst invulling geven aan het bronhouderschap voor geo-gegevens van waterschapobjecten zoals gemalen, stuwen, waterlopen en keringen. Via het landelijke samenwerkingsverband SVB-BGT zoekt Wetterskip Fryslân samenwerking met andere bronhouders. In 2017 komen de gegevens voor de BGT landelijk op kaart beschikbaar. Wij zijn dan als bronhouder verplicht de gegevens actueel te houden.

Vennootschapsbelasting

Met de invoering van de vennootschapsbelastingplicht voor overheidsondernemingen vanaf 1 januari 2016 krijgen gemeenten, provincies en waterschappen te maken met het feit dat ze voor een deel van hun activiteiten onder de vennootschapsbelasting kunnen gaan vallen. De inventarisatie voor de invoering van de vennootschapsbelasting is afgerond en afgestemd met een extern fiscaal adviesbureau. In maart 2016 zijn de bevindingen verzonden naar de Belastingdienst. Het voorstel naar de Belastingdienst is dat de activiteiten van Wetterskip Fryslân niet vallen onder de vpb-plicht. Het wachten is nu nog op de afspraak met de Belastingdienst, waarbij het voorstel en de onderbouwing van de vpb-plicht zullen worden toegelicht. Het doel is om het implementatietraject van de

vpb-plicht zo goed en eenvoudig mogelijk te laten verlopen en daarbij zo veel mogelijk de administratieve gevolgen te beperken. Op het moment van het opstellen van de begroting is er nog geen eenduidig gedeeld standpunt omtrent de belaste prestaties. Nieuwe activiteiten (zoals een eventuele energiefabriek) zullen apart voor de vpb-plicht worden getoetst.

Omgevingswet

De Omgevingswet zal naar verwachting in het voorjaar van 2019 in werking treden. De Waterwet als wettelijk kader van Wetterskip Fryslân komt te vervallen en gaat dan op in de Omgevingswet. Het doel van de Omgevingswet is namelijk om een aantal nu nog geldende wetten terug te brengen tot één en daarmee een samenhangende benadering van de fysieke leefomgeving te bewerkstelligen op het terrein van beleid, besluitvorming en regelgeving.

De verwachting is dat daarmee de inzichtelijkheid, de voorspelbaarheid en het gebruiksgemak van het omgevingsrecht wordt vergroot. Maar ook dat de besluitvorming over projecten in de fysieke leefomgeving wordt verbeterd en versneld.

Wetterskip Fryslân bereidt zich voor op deze wetswijziging door interne processen daarop aan te laten sluiten en de noodzakelijke ICT aanpassingen voor te bereiden.

Op basis van de landelijke ontwikkelingen heeft Wetterskip Fryslân een impactanalyse opgesteld. Deze heeft tot doel inzicht te verschaffen in de consequenties van de implementatie van de Omgevingswet voor onze organisatie. In 2017 zullen de conclusies en aanbevelingen uit de analyse in een implementatieplan worden verwerkt.

2.4.3 Wat mag dat kosten?

Exploitatie

In onderstaande tabel zijn de netto lasten voor het programma organisatie opgenomen.

(bedragen x € 1 miljoen)

	BEGROTING 2017	MP '17-'21 2017	BEGROTING 2016
Organisatie	21,7	21,4	21,1

Investeringen

Onderstaande tabel geeft het verloop van de kredietportefeuille weer voor het programma organisatie.

(bedragen x € 1 miljoen)

ORGANISATIE	BRUTO	NETTO
Totaal kredieten per 01/01/2017	7,7	7,7
Vrij te geven kredieten 2017	2,9	2,9
Af te ronden kredieten 2017	-8,1	-8,1
Totaal kredieten per 01/01/2018	2,5	2,5

In paragraaf 3.7 van de begroting worden de investeringen verder toegelicht.

Bijlage 1

OVERZICHT BATEN EN LASTEN NAAR KOSTEN- EN OPBRENGST- SOORTEN

Onderstaande tabel geeft de lasten weer op het niveau van de kostensoorten en zijn daarbij afgezet tegen de begroting 2016 en de jaarrealisatie 2015.

KOSTENSOORTGROEPEN	KOSTENSOORTEN	BEGROTING 2017	BEGROTING 2016	REALISATIE 2015
1 Rente en afschrijvingen	1.1 Externe rentelasten	13.145.982	12.773.197	12.279.860
	1.2 Interne rentelasten	-	-	-
	1.3 Afschrijvingen van activa	32.959.515	29.574.711	27.632.068
	1.4 Afschrijvingen van boekverliezen	-	-	306.190
2 Personeelslasten	2.1 Salarissen huidig personeel en bestuurders	34.846.510	32.299.973	29.910.639
	2.2 Sociale lasten	6.238.311	6.524.523	5.372.005
	2.3 Rechtstreekse uitkeringen huidig personeel en bestuurders	1.936.573	1.867.169	1.742.192
	2.4 Overige personeelslasten	1.406.517	1.476.259	1.705.325
	2.5 Personeel van derden	710.000	953.579	3.658.797
	2.6 Uitkeringen voormalig personeel en bestuurders	-	-	979
3 Goederen en diensten van derden	3.1 Duurzame gebruiksgoederen	441.286	347.548	373.068
	3.2 Overige gebruiksgoederen en verbruiksgoederen	3.338.303	3.250.163	2.988.588
	3.3 Energie	6.908.948	6.951.988	6.657.052
	3.4 Huren en rechten	1.635.095	2.076.683	2.471.785
	3.5 Leasebetalingen operational lease	-	-	-
	3.6 Pachten en erfpachten	-	-	5.258
	3.7 Verzekeringen	270.134	268.790	248.516
	3.8 Belastingen	189.608	188.664	180.706
	3.9 Onderhoud door derden	19.247.371	16.433.048	16.022.965
	3.10 Overige diensten door derden	14.932.832	17.761.384	20.069.274
4 Bijdragen aan derden	4.1 Bijdragen aan bedrijven	-	-	-3.000
	4.2 Bijdragen aan het Rijk	1.024.194	-	1.700.441
	4.3 Bijdragen aan openbare lichamen	12.751.461	12.387.983	9.447.654
	4.4 Bijdragen aan overigen	603.186	436.500	686.531
5 Toevoegingen voorzieningen-onvoorzien	5.1 Toevoegingen aan voorzieningen	300.000	274.433	2.176.346
	5.2 Onvoorzien	150.000	150.000	-
		153.035.827	145.996.596	145.633.239

Onderstaande tabel geeft de baten weer op het niveau van de opbrengstsoorten en zijn daarbij afgezet tegen de begroting 2016 en de jaarrealisatie 2015.

OPBRENGSTSOORTGROEPEN	OPBRENGSTSOORTEN	BEGROTING 2017	BEGROTING 2016	REALISATIE 2015
1 Financiële baten	1.1 Externe rentebaten	-	-	21.621
	1.2 Interne rentebaten	-	-	-
	1.3 Dividenden en bonusuitkeringen	-	-	-
2 Personeelsbaten	2.1 Baten in verband met salarissen en sociale lasten	10.128	9.881	32.584
	2.2 Uitlening van personeel	358.750	350.000	478.998
3 Goederen en diensten aan derden	3.1 Verkoop van grond	-	-	966.554
	3.2 Verkoop van duurzame goederen	100	100	145.958
	3.3 Verkoop van overige goederen	40.000	40.000	46.937
	3.4 Opbrengst uit grond en water	321.500	321.500	363.687
	3.5 Huuropbrengst uit overige eigendommen	42.200	42.200	44.615
	3.6 Diensten voor derden	1.067.159	932.155	1.934.024
4 Bijdragen van derden	4.1 Bijdragen van de Europese Unie	-	-	-
	4.2 Bijdragen van het Rijk	136.000	136.000	1.656.110
	4.3 Bijdragen van provincies	-	-	30.514
	4.4 Bijdragen van overige openbare lichamen	4.900.000	4.900.000	2.963.232
	4.5 Bijdragen van overigen	202.200	202.200	70.061
5 Waterschapsbelastingen	5.1 Opbrengst watersysteemheffing gebouwd	40.555.273	39.682.264	38.815.398
	5.2 Opbrengst watersysteemheffing ingezetenen	23.414.705	22.910.670	22.150.884
	5.3 Opbrengst watersysteemheffing ongebouwd	18.397.637	18.001.602	16.494.278
	5.4 Opbrengst watersysteemheffing natuur	1.255.569	1.228.542	1.231.264
	5.5 Opbrengst verontreinigingsheffing	1.706.620	1.669.883	2.031.936
	5.6 Opbrengst zuiveringsheffing bedrijven	16.420.248	16.573.227	15.834.028
	5.7 Opbrengst zuiveringsheffing huishoudens	36.062.247	36.398.221	35.271.711
	5.8 Kwijtschelding/oninbaar	-4.065.000	-3.925.885	-3.875.823
6 Interne verrekeningen	6.1 Onttrekkingen aan voorzieningen	-	-	256.862
	6.2 Geactiveerde lasten	10.205.642	9.289.152	8.864.495
		151.030.977	148.761.711	145.829.930
	Jaarresultaat	-2.004.849	2.765.115	196.690

Bijlage 2

OVERZICHT NETTO KOSTEN PER BELEIDSPRODUCT

Onderstaande tabel geeft de netto kosten per beleidsproduct weer en zijn daarbij afgezet tegen de begroting 2016 en de jaarrealisatie 2015.

BELEIDSPRODUCTEN		BEGROTING 2017	BEGROTING 2016	REALISATIE 2015
10101	Eigen plannen	7.471.534	7.284.139	6.628.590
10102	Plannen van derden	2.190.545	2.337.206	3.839.088
10203	Beheersinstrumenten waterkeringen	1.546.375	1.145.756	976.862
10204	Aanleg en onderhoud waterkeringen	17.950.549	16.451.471	13.589.053
10205	Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	46.592	50.961	44.536
10306	Beheersinstrumenten watersystemen	2.027.652	2.152.838	1.765.224
10307	Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	17.742.658	15.954.240	14.897.703
10308	Baggeren van waterlopen en saneren waterbodems	2.145.183	1.409.312	2.085.676
10309	Beheer hoeveelheid water	18.673.394	17.245.505	17.137.539
10310	Calamiteitenbestrijding watersystemen	72.771	62.540	41.132
10311	Monitoring watersystemen	3.821.820	3.759.924	3.797.677
10412	Getransporteerd afvalwater	4.866.246	5.047.244	5.525.299
10413	Gezuiverd afvalwater	21.072.125	20.268.432	19.424.561
10414	Verwerkt slib	8.994.696	10.048.220	9.495.186
10415	Afvalwaterbehandeling door derden	185.000	185.000	220.000
10619	Beheersinstrumenten vaarwegen en havens	350	70.000	41.179
10620	Aanleg en onderhoud vaarwegen en havens	21.490	21.220	41.075
10929	Belastingheffing	4.061.902	3.460.834	3.244.150
10930	Invordering	2.170.058	1.774.202	1.712.347
11031	Bestuur	3.289.030	3.111.186	4.263.522
11032	Externe communicatie	700.258	645.445	640.525
11101	Onvoorzien	150.000	150.000	0
11103	Belastingopbrengst	-137.812.299	-136.464.408	-131.946.615
11104	Verleende kwijtschelding en oninbaarverklaring	4.065.000	3.925.885	3.875.823
11105	Overige baten en lasten	11.790.503	12.402.167	13.509.722
11222	Beheer Keurkwartet en VTH-beleid	195.259	169.800	368.807
11223	Vergunningen en meldingen	2.290.086	2.228.404	1.897.328
11224	Adviezen vergunningen	70.765	67.920	95.666
11225	Toezicht	1.425.732	1.398.158	1.708.332
11226	Handhaving	713.311	800.095	793.255
11227	Stimulering derden aanpak en subsidies lozingen	66.263	71.189	90.070
19999	Resultaat	-2.004.849	2.765.115	196.690

Bijlage 3

OVERZICHT VERBONDEN PARTIJEN

Onderstaand overzicht bevat de partijen waarmee Wetterskip Fryslân op een of andere manier mee verbonden is. Conform de voorschriften uit het Besluit Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen worden de verbonden partijen niet geconsolideerd in de jaarrekening van Wetterskip Fryslân.

stand per 31-12-2015 uit de jaarrekening 2015, tenzij anders vermeld

NAAM	VESTIGINGSPLAATS	RECHTSVORM	EIGEN VERMOGEN	VREEMD VERMOGEN	
				LANGLOPENDE SCHULDEN	KORTLOPENDE SCHULDEN
Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV	Leeuwarden	Besloten vennootschap	431.912		4.188
Voorzuivering Zuivelafvalwater Workum V.O.F.	Leeuwarden	Vennootschap onder firma	169.945	410.000	661.953
Stichting Ir. D.F. Woudagemaal	Leeuwarden	Stichting	194.847		264.713
Stichting Waterschapserfgoed	Leeuwarden	Stichting	-3.244		241.006
Hefpunt	Groningen	Gemeenschappelijke regeling	0	800.000	14.722.294
Waterschapshuis*	Amersfoort	Gemeenschappelijke regeling	1.471.895		1.429.553
Ver. van waterschappen en waterbedrijven	Leeuwarden	Vereniging	0		0
Fryske Útfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing*	Grou	Gemeenschappelijke regeling	1.245.160		2.975.745

* Bron: jaarrekening 2014

Bijlage 4

STAAT VAN MATERIËLE EN FINANCIËLE VASTE ACTIVA

Een belangrijk deel van het werk van Wetterskip Fryslân wordt gerealiseerd in de vorm van investeringsprojecten. Dit zijn investeringswerken die vooral betrekking hebben op de waterkeringen, de watersysteem- en waterketen- en waterzuiveringsinfrastructuur. Daarnaast is er sprake van investeringen in bedrijfsmiddelen. Alle investeringen worden in het jaar na ingebruikname geactiveerd en komen als activa op de balans van Wetterskip Fryslân. De kosten komen in de jaren daarna als afschrijvingslast in de exploitatie terug. Onderstaande tabel geeft de staat van de materiële en financiële vaste activa weer.

CATEGORIE	AANSCHAFPRIJS 31-12-2016	CUMULATIEVE AF- SCHRIJVINGEN	BOEKWAARDE 31-12-2016	OVERBOEKING ONDERHANDEN WERK 01-01-2017	NIEUWBOUW 2017	AFSCHRIJVING 2017	AANSCHAFPRIJS 31-12-2017	CUMULATIEVE AF- SCHRIJVINGEN 31-12-2017	BOEKWAARDE 31-12-2017
Werken in exploitatie									
Primaire Waterkeringen (HBWP)	19.860.706	4.239.495	15.621.210	6.500.000		3.821.008	26.360.706	8.060.504	18.300.202
Grondeigendommen	2.482.778	-	2.482.778	-		-	2.482.778	-	2.482.778
Vervoermiddelen en werktuigen	6.779.471	4.689.047	2.090.423	987.321		517.513	7.766.792	5.206.561	2.560.231
Overige bedrijfsmiddelen	21.234.131	4.974.299	16.259.832	2.288.900		2.453.306	23.523.031	7.427.605	16.095.426
Kantoren, dienstwon. en werkplaatsen	16.836.420	5.896.433	10.939.987	10.487.000		1.001.709	27.323.420	6.898.142	20.425.278
Primaire waterkeringen	31.244.946	10.628.231	20.616.715	982.662		1.262.136	32.227.608	11.890.367	20.337.241
Boezemwaterkeringen	157.792.450	45.678.444	112.114.006	9.488.318		6.629.049	167.280.768	52.307.493	114.973.275
Watergangen en waterkwantiteitskunstwerk	90.970.393	44.702.619	46.267.774	2.468.797		3.644.339	93.439.190	48.346.958	45.092.232
Gemalen waterkwantiteit	69.230.147	23.351.827	45.878.320	10.083.778		4.390.856	79.313.925	27.742.683	51.571.242
Transportleidingen en gemalen	51.972.426	28.940.094	23.032.332	4.917.356		2.023.715	56.889.782	30.963.809	25.925.973
Zuiveringsinstallaties	156.706.406	77.534.816	79.171.590	16.802.974		6.834.927	173.509.380	84.369.742	89.139.638
Slibverwerkingsinstallaties	10.029.223	7.803.117	2.226.106	-		366.250	10.029.223	8.169.367	1.859.856
Wegen	445.753	401.686	44.067	-		14.705	445.753	416.391	29.362
subtotaal	635.585.250	258.840.109	376.745.141	65.007.106		32.959.515	700.592.357	291.799.624	408.792.733

CATEGORIE	AANSCHAFPRIJS 31-12-2016	CUMULATIEVE AFSCHRIJVINGEN	BOEKWAARDE 31-12-2016	OVERBOEKING ONDERHANDEN WERK 01-01-2017	NIEUWBOUW 2017	AFSCHRIJVING 2017	AANSCHAFPRIJS 31-12-2017	CUMULATIEVE AFSCHRIJVINGEN 31-12-2017	BOEKWAARDE 31-12-2017
Onderhanden werken									
Primaire waterkeringen (HBWP)	6.500.000		6.500.000	-6.500.000	6.600.000		6.600.000		6.600.000
Grondeigendommen	-		-	-	-		-		-
Vervoermiddelen en werktuigen	1.096.321		1.096.321	-987.321	1.631.855		1.740.855		1.740.855
Overige bedrijfsmiddelen	3.338.900		3.338.900	-2.288.900	2.363.000		3.413.000		3.413.000
Kantoren, dienstwon. en werkplaatsen	11.428.741		11.428.741	-10.487.000	3.320.259		4.262.000		4.262.000
Primaire Waterkeringen	7.088.818		7.088.818	-982.662	5.911.066		12.017.222		12.017.222
Boezemwaterkeringen	14.960.005		14.960.005	-9.488.318	11.241.630		16.713.317		16.713.317
Watergangen en waterkwantiteitskunstwerk	10.898.617		10.898.617	-2.468.797	11.316.820		19.746.639		19.746.639
Gemalen waterkwantiteit	13.113.139		13.113.139	-10.083.778	16.962.090		19.991.450		19.991.450
Transportleidingen en gemalen	7.521.727		7.521.727	-4.917.356	2.239.356		4.843.727		4.843.727
Zuiveringsinstallaties	22.728.570		22.728.570	-16.802.974	8.296.105		14.221.701		14.221.701
Slibverwerkingsinstallaties	520.000		520.000	-	480.000		1.000.000		1.000.000
Wegen	-		-	-	-		-		-
subtotaal	99.194.838		99.194.838	-65.007.106	70.362.180	-	104.549.911	-	104.549.911
Totaal materiele vaste activa	734.780.088	258.840.109	475.939.979	-	70.362.180	32.959.515	805.142.268	291.799.624	513.342.644
Financieel vaste activa									
Wetherskip Fryslân Deelnemingen	99.600		99.600				99.600		99.600
Kapitaalverstrekking aan bedrijven	412.845		412.845				412.845		412.845
Leningen aan ambtenaren	-		-				-		-
Totaal Financieel vaste activa	512.445	-	512.445	-	-	-	512.445	-	512.445
GENERAAL TOTAAL	735.292.533	258.840.109	476.452.424	-	70.362.180	32.959.515	805.654.713	291.799.624	513.855.089

Bijlage 5

STAAT VAN RESERVES

De reserves van Wetterskip Fryslân bestaan uit de algemene reserves en de bestemmingsreserves. De algemene reserves zijn alle reserves, niet zijnde bestemmingsreserves, die primair dienen als weerstandsvermogen om onvoorziene fluctuaties op te vangen. Daarnaast heeft het waterschap bij het vaststellen van de jaarrekeningen bedragen bestemd

voor specifieke doelen; de bestemmingsreserves. Deze afgezonderde bedragen kunnen alleen worden besteed aan het doel waarvoor ze zijn afgezonderd.

In onderstaande tabel is de ontwikkeling van de algemene en de bestemmingsreserves weergegeven voor het begrotingsjaar 2017.

EIGEN VERMOGEN	STAND PER 1-1-2017	MUTATIE 2017	STAND PER 31-12-2017
Algemene reserves			
Weerstandsvermogen watersysteembeheer	3,0	-	3,0
Weerstandsvermogen zuiveringsbeheer	2,0	-	2,0
Subtotaal weerstandsvermogen	5,0	-	5,0
Egalisatiereserve watersysteembeheer	20,1	0,0	20,1
Egalisatiereserve zuiveringsbeheer	4,4	0,7	5,1
Subtotaal tariefegalitatie reserves	24,5	0,7	25,2
Overige bestemmingsreserves			
Beheer en onderhoud Schiermonnikoog	0,2	-0,1	0,1
Reserve extra dividend	2,3	-2,3	-
Baggeren Horsa	0,1	-	0,1
Renovatie sluizen Lauwersoog	2,5	-0,2	2,3
Innovatie	0,5	-	0,5
HWBP	1,5	-	1,5
Veiligheidstoetsing	0,4	-	0,4
Overdracht/onderhoud Noorderpier	0,8	-0,1	0,7
Overdracht/onderhoud vaarwegbeheer	0,2	-	0,2
Subtotaal bestemmingsreserves	8,5	-2,7	5,8
Totaal reserves	38,0	-2,0	36,0

Bijlage 6

STAAT VAN VOORZIENINGEN

Vorzieningen worden gevormd voor het afdekken van (toekomstige) verplichtingen en verliezen waarvan de omvang redelijkerwijze valt in te schatten. In onderstaande tabel is de ontwikkeling van de voorzieningen voor het begrotingsjaar 2017 weergegeven. In paragraaf 3.5.4 van de begroting 2017 zijn deze voorzieningen nader toegelicht.

	OMSCHRIJVING	STAND 1-1-2017	TOEVOEGING	ONTREKKING	STAND 31-12-2017
1	Pensioenvoorziening voormalig bestuur	5.071	228	296	5.003
2	Wachtgeld voormalig bestuur	860	-	69	791
3	Voormalig personeel	216	-	78	138
4	Jubilea gratificatie	712	71	83	712
	Totaal voorzieningen	6.859	299	526	6.632

Bijlage 6

STAAT VAN
GELDLeningen

Wetterskip Fryslân heeft een groot deel van haar bezit gefinancierd met vreemd vermogen. Financiering is aangetrokken middels leningen bij banken en een lening bij een provincie. Op basis van de begrotingen heeft Wetterskip Fryslân te maken met een structurele

financieringsbehoefte, enerzijds veroorzaakt door voorgenomen investeringsplannen en daarnaast door aflossingsverplichtingen op de lopende leningen. Onderstaande tabel geeft de openstaande lening portefeuille weer.

BANK	Oorspronkelijk bedrag geldlening	Soort lening	Rente-percentage	Stand 01-01-17	Aflossingen	Laatste aflossing	Storting 2017	Stand 31-12-17	Rente te betalen	Rente t.l.v. begrotingsjaar	Verschuldigde rente 2017	
BNG	13.613.406	lin.	4,7	1.361.341	680.670	2018		680.670	63.983	58.918	5.065	
BNG	13.613.406	lin.	4,84	2.042.011	680.670	2019		1.361.341	98.833	80.439	36.788	
NWB	1.250.000	lin.	5,45	375.000	62.500	2022		312.500	20.438	17.892	12.726	
NWB	1.900.000	lin.	4,47	665.000	95.000	2023		570.000	29.726	26.895	16.986	
NWB	680.670	lin.	6,57	108.907	27.227	2020		81.680	7.155	7.155	0	
NWB	453.780	lin.	6,57	72.605	18.151	2020		54.454	4.770	4.744	80	
NWB	907.560	lin.	5,89	45.378	45.378	2017		0	2.673	223	0	
NWB	907.560	lin.	5,95	181.512	45.378	2020		136.134	10.800	8.550	6.750	
NWB	1.361.341	lin.	6	490.083	54.454	2025		435.629	29.405	28.742	5.300	
NWB	907.560	lin.	5,37	226.890	45.378	2021		181.512	12.184	10.153	8.123	
ASN	15.000.000	fixe	4,04	15.000.000	-	2019		15.000.000	606.000	606.000	28.617	
NWB	15.000.000	fixe	4,5	15.000.000	-	2041		15.000.000	675.000	675.000	671.250	
NWB	20.000.000	fixe	4,35	20.000.000	-	2042		20.000.000	870.000	870.000	514.750	
NWB	20.000.000	fixe	4,3	20.000.000	-	2043		20.000.000	860.000	860.000	227.500	
BNG	10.000.000	fixe	2,2	10.000.000	-	2020		10.000.000	220.000	220.000	29.944	
provincie	15.000.000	fixe	3,17	15.000.000	-	2028		15.000.000	475.500	475.500	161.540	
NWB	15.000.000	fixe	3,498	15.000.000	-	2039		15.000.000	524.700	524.700	51.751	
NWB	10.000.000	fixe	3,264	10.000.000	-	2036		10.000.000	326.400	326.400	251.283	
NWB	10.000.000	fixe	3,332	10.000.000	-	2037		10.000.000	333.200	333.200	128.716	
NWB	10.000.000	fixe	3,364	10.000.000	-	2038		10.000.000	336.400	336.400	19.355	
NWB	10.000.000	fixe	3,406	10.000.000	-	2040		10.000.000	340.600	340.600	253.817	
NWB	10.000.000	fixe	3,422	10.000.000	-	2045		10.000.000	342.200	342.200	255.009	
NWB	10.000.000	fixe	2,798	10.000.000	-	2054		10.000.000	279.800	279.800	44.461	
NWB	10.000.000	fixe	1,617	10.000.000	-	2052		10.000.000	161.700	161.700	133.347	
NWB	173.991.630	lin.	2,925	169.641.839	4.349.791	2055		165.292.049	4.929.955	4.866.862	2.397.527	
NWB	10.000.000	fixe	1,318	10.000.000	-	2025		10.000.000	131.800	131.800	32.860	
NWB	10.000.000	fixe	1,461	10.000.000	-	2026		10.000.000	146.100	146.100	12.008	
NWB	10.000.000	fixe	1,528	10.000.000	-	2027		10.000.000	152.800	152.800	127.682	
NWB	10.000.000	fixe	2,8	10.000.000	-			10.000.000	280.000	280.000	19.945	
NWB	10.000.000	fixe	2,8	10.000.000	-			10.000.000	280.000	280.000	19.945	
			2,8					85.600.000		341.653		
	439.586.914			405.210.566	6.104.597			85.600.000	399.105.969	12.552.121	12.794.426	5.473.125

COLOFON

REDACTIE

Concerncontrol
Communicatie

ADRESGEGEVENS

Fryslânplein 3
8914 BZ Leeuwarden
Postbus 36, 8900 AA Leeuwarden
Telefoon 058 - 292 22 22
www.wetterskip.nl

VORMGEVING & OPMAAK

GH+O Communicatie en Creatie
Leeuwarden

FOTOGRAFIE

Wetterskip Fryslân
Daniël Hartog
Arthur Smeets
Jonathan Andrew
Foto omslag:
Daniël Hartog

